

20 Temmuz Dersleri

E K S E N Y A Y I N C I L I K

20 Temmuz Dersleri

Baskıya Hazırlık.....: EKSEN Yayıncılık.
Kapak Tasarımı .....: EKSEN Yayıncılık.

Kapak, Film Çıkış ....: Ağaçkakan Matbaacılık
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Baskı.....: A.Cem Matbaacılık
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: 552 86 14-15-16

Baskı Tarihi .....: Ekim 1994 - BİRİNCİ BASKI
ISBN.-975-7271-02-0

20 Temmuz Dersleri

EKSEN
YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti.
Tiryaki Hasan Paşa Sok. Osman Kafkas Han 54/3
Aksaray/İSTANBUL
Tel/Fax: 0 (212) 632 73 56

İçindekiler

- 7 Sunuş
- 9 20 Temmuz: Yeni Bir Başlangıç
- 14 Devrimci Eylem İnisiyatifi
- 17 20 Temmuz: Önderlik ve Organizasyon İhtiyacı
- 22 Başlangıç Yapıldı "Mücadele Sürecek"!
- 27 20 Temmuz'un Gösterdikleri
- 30 Sınıfın "Öncü"sü Kim
- 34 20 Temmuz Dersleri
- 52 Liberal Kuyrukçuluğun Eleştirisi

Sunuş

5 Nisan ekonomik saldırı paketinin ardından gelişen işçi hareketindeki kıpırdanış kısa sürede yerini genel bir durgunluğa bıraktıysa da, işçi sınıfında beliren hoşnutsuzluk ve öfke hiç dinmedi. Bu, özellikle tabandan sendikalara genel eylem isteği çerçevesinde bir basınç biçiminde kendini hissettirdi. Bu basınç, sendika bürokratlarının 20 Temmuz "Genel Uyarı Eylemi" kararı almasına yol açtı. Gerçekte; *"Bürokratlar 20 Temmuz'da hava boşaltmak, öfke yatıştırmak, genel eylem isteğini geçiştirmek hesabı içinde"*ydiler. Komünistler ve öncü işçiler ise *"20 Temmuz'u sermayenin saldırılarını püskürtecek bir hareketlilik sürecinin etkili bir ilk çukuşu olarak değerlendirebilirler"*di. Ama öyle olamadı.

Merkez bürokratları bu eylem için hemen hiçbir hazırlık yapmamışlardı. Onlardan bir "hazırlık" zaten beklenmiyordu. Merkez bürokratlarına yönelik eleştirileri ve sık sık "genel grev"i yaşama geçirme tehditleriyle öne çıkan alt kademe sendika bürokratlarının konumu da farklı olmadı. Yeni dönem liberallerince "namuslu ve dürüst" olarak tanımlanan bu bürokratlar, 20 Temmuz'un anlamlı bir başlangıç olabilmesi için parmaklarını bile kıpırdatmadılar. Bu, yeni dönem liberallerinin şubeler platformu üzerinden yaratmaya çalıştıkları kof hayallerin tuzla buz olduğu anlamına gelmektedir.

20 Temmuz "Genel Eylemi", bir kaç yerde gerçekleşen gösteriler dışta tutulacak olursa, başarılı bir eylem olmadı. "Uyarı" işlevini bile yerine getiremedi. 20 Temmuz, *"...güvenilir bir önderlik ve güven veren bir eylem organizasyonunun yokluğu koşullarında, yıllardır genel eylem isteyen geniş işçi kitlelerinin eylem günü geldiğinde*

aşırı bir temkînlilikle hareket ettiğini, ya en geri biçimlerle yetindiğini ya da hatta eylemden bile geri durabildiğini bir kez daha göster" di.

(20 Temmuz'un Gösterdikleri, *Kızıl Bayrak*, sayı:5, sayfa:27)

Türkiye işçi sınıfı '84'lerden bu yana "Genel Grev" şiarını hep yükselte geldi. Bahar eylemlilikleri ve ardından gelişen '90 Zonguldak Direnişi işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin bir yükseliş dönemine işaret eder. 3 Ocak genel eylemi ise bu yükselişin sonuna rastlayan bir "genel eylem" idi. Ancak hain bürokratların çabasıyla "pijamalı soytarılık" a dönüştürüldü. 20 Temmuz eylemi ise bunun ardından gelen ikinci bir genel eylem oldu.

İsterdik ki bu eylem tüm yönleriyle tartışılsın. İleriye yönelik faaliyette belirli ipuçlarını çıkartsın. Sınıf hareketine müdahalenin olmazsa olmaz koşullarından biridir bu.

"Zayıf ya da güçlü, başarılı ya da başarısız, tekil ya da genel, az çok ciddi her kitle eylemi önemli deneyimler çıkarır ortaya. Onları değerlendirmek, sonrası için temel bir ön koşuldur. Hatta denilebilir ki bir mücadele süreci içindeki tek tek çarpışmaların en temel yönü sonrasına ne bıraktığıdır. 20 Temmuz sözkonusu olduğunda bu basit gerçekler daha açık bir anlam kazanmaktadır. Zira 20 Temmuz'a eşlik eden ve genel kabul gören mücadele şiarında vurgu açıkça sonraki sürecedir. Fakat tam da bu nedenle 20 Temmuz, yani "başlangıç"ın kendisi çok özel bir önem taşıyor demektir. Zira "başlangıç" sonraki mücadele süreci için bir çıkış noktasıdır. Ondan başlayarak, onun gösterdiklerinden ve kazanımlarından hareketle mücadele sürdürülecektir. Peki o halde 20 Temmuz ne göstermiştir? Çeşitli alanlarda ya da cephelerde başarı ve olumluluklar ile zaaf ve zayıflıklar nelerdir?"

(20 Temmuz Dersleri, *EKİM*, sayı:104, sayfa:35)

Ne yazık ki, 20 Temmuz'u ve son dönem işçi hareketini irdeleyen tartışmalara bir iki istisna dışında pek rastlayamadık. Oysa yukarıda da belirtildiği gibi, ortaya çıkardığı sonuçların tüm cephelerden değerlendirilmesinin oldukça önemli olduğu kanısındayız.

Bu kitap Ekim ve Kızıl Bayrak'da yayınlanan 20 Temmuz Genel Eylemi ile ilgili değerlendirme yazılarının bir derlemesidir. Çabamız daha ileri, daha militan ve örgütlü bir mücadele içindir.

Sınıf hareketinin sorunlarına parmak basan bir başka kitapla yeniden buluşmak dileğiyle.

EKSEN YAYINCILIK

20 Temmuz: Yeni bir başlangıç

Gündemde 20 Temmuz genel uyarı eylemi var. 5 Nisan'dan beri sürdürülegelen oyalama manevralarının ardından Türk-İş nihayet bir genel eylem kararı almak zorunda kaldı. Doğrusu sendika bürokratları geride kalan üç ay içerisinde işçileri sermayenin pervasız saldırıları karşısında hareketsiz tutmak doğrultusunda büyük başarı gösterdiler. Sermayenin resmi ve özel sözcüleri bu "sorumlu" tavrı ve çabayı sık sık övgüyle andılar. Fakat alınmak zorunda kalınan eylem kararı durumu böyle sürdürmenin artık kolay olmadığını gösteriyor. Tabanda biriken öfke ve basınç bürokratları birşeyler yapmak zorunda bırakıyor. Karar tümüyle bu taban basıncının ürünüdür.

Ne var ki hain bürokratların yeni kararı da özünde eski tutumlarının bir devamıdır. Onlar hep aynı şeyi yapıyorlar; önce işçileri olanaklı olduğu ölçüde oyalıyorlar, bunun artık mümkün olmadığı bir noktada ise, yasak savma eylemlerle mücadele birikimini boşa çıkarma, işçilerde bir çaresizlik duygusu yaratma yoluna gidiyorlar. Tek tek alanlarda yaşanan sayısız örneklerin

yanısıra, 3 Ocak 1991 eylemi de bunun genel bir örneği olmuştur. Hain bürokratlar işçileri en hazırlıksız ve düşünülebiyecek en pasif bir biçimde (evde oturma) eyleme sürüklemiştir. Doğal olarak eylem hiçbir sonuç yaratmadığı gibi işçileri demoralize etmiş, genel bir eylemin gücüne olan inancı belli bir süre için sarsmıştır.

Bugün 20 Temmuz eylemine de fabrika ve işyerlerinde hiçbir ciddi hazırlık yapılmadan gidiliyor. Eylemin hedefleri, talepleri, şiarları ve sınırları konusunda henüz bir açıklık yoktur. Sendika bürokratları bu çapta bir eylemi enflasyon farklarının ödenmesi türünden son derece sınırlı özel bir soruna bağlamak niyetinde görünüyorlar. Dahası eylemin biçimi bile belli değildir. Normalde bu biçim işçilerin üretimden gelen güçlerini en militan ve enerjik biçimde ortaya koymaları olmalıdır. Bu iş bırakmak, sokağa ve alanlara çıkmaktır. Fakat bürokratlar eylemin biçimini en son gün (19 Temmuz'da) saptanacak açıklamalarıyla bu konuda hain bir takım hesaplar içinde olduklarını gösteriyorlar. Daha şimdiden içlerinden bazıları "sektörel özellikler" gerekçesiyle 3 Ocak türünden işe gelmemekten söz edebiliyorlar. İşçilere genel planda bunu dayatmak bu kez o kadar kolay olmayacağı için, aynı geri ve pasif tutumu, uygun bir biçimini bularak işyerlerinde denemeye kalkacakları kesindir. Tüm bunlara rağmen 20 Temmuz genel uyarı eylemi önemli bir karardır. Devrimci inisiyatifin ortaya konulabilmesi ölçüsünde, sınıf hareketindeki son bir kaç ayın eylemsizliğini kırmak ve 20 Temmuz'u izleyecek yeni bir hareketliliği başlatmak için çok önemli bir olanaktır.

Türk-İş bürokratlarının hesabı öyle olsa bile bu eylemin yeni bir 3 Ocak olma olasılığı son derece zayıftır. Herşeyden önce 3 Ocak bir kere yaşanmıştır ve işçiler bu deneyime somut olarak sahiptirler. Devrimci öncü işçiler de 3 Ocak'ı bilerek davranacaklardır bu kez. Bugün "3 Ocak soytarılığına hayır, militan bir genel grev-genel direniş için ileri!" şiarının yaygınlığı da yeni durumun farklılığını gösteriyor.

Bu kez eylem yaygın olarak işyerlerinde gerçekleşecektir. Böylesine genel bir eylemi işyerleri düzeyinde denetim altında

tutmak konusunda ise bürokratların olanakları sınırlıdır. Bir çok yerde eyleme militan bir hava kazandırmak, sokaklara doğru taşımak için imkanlar vardır. Yeter ki devrimci işçi önderleri buna cesaret etsin, enerjik bir inisiyatif ortaya koyabilsinler. Unutmamak gerekir ki 20 Temmuz 5 Nisan'ı izleyen kapsamlı bir sermaye saldırısının üzerine gelmektedir. Yaşam koşulları iyice kötüleşen ve kitlesel tensikatların konusu olan işçilerin öfkeleri burnundadır. Bir kez daha her şey gösterilecek devrimci cesaret ve inisiyatifle orantılı olacaktır.

Eyleme öteki çalışan kesimlerin de katılıyor olması ise ayrı bir avantajdır. Kamu çalışanlarında politizasyon düzeyi ve sokak eylemi deneyimi bugün için işçilerden daha ileridir. Bu eyleme ek bir soluk kazandıracaktır.

Türk-İş bürokratları 20 Temmuz'u bir "uyarı" eylemi olarak tanımlamış bulunmaktadırlar. Bu onların genel bir eylemi mümkün olduğunca daraltıp sınırlamak niyetlerinin bir sonucudur. Böyle olsa bile, bir ön hazırlıktan, açık hedeflerden ve taleplerden yoksun bir eylemin genel bir uyarı amacı içinde tanımlanması herşeye rağmen bizim işimize gelir. Bürokratlar hazırlıksız gündeme getirdikleri pasif ve ruhsuz genel bir uyarı eylemiyle işçilerin genel grev isteğini kırmak amacındadırlar. Fakat biz tersinden bunu militan ve sonuç alıcı bir genel greve bir ön hazırlık eylemi olarak değerlendirebiliriz. Eylemi izleyen andan itibaren ve eylemin dersleri temeli üzerinde, işçiler arasında militan bir genel grev ajitasyonunu daha etkili bir biçimde sürdürebilir, bunu somut bir örgütsel hazırlıkla birleştirebiliriz. Bürokratlar 20 Temmuz'da hava boşaltmak, öfke yatıştırmak, genel eylem isteğini geçiştirmek hesabı içindedirler. Biz ise 20 Temmuz'u sermayenin saldırılarını püskürtecek bir hareketlilik sürecinin etkili bir ilk çıkışı olarak değerlendirebiliriz. Eğer eylem bürokratların göstereceği beceri sayesinde demoralize edici biçimde sonuçlanmazsa, işçilerin dikkatini uyarı eyleminin ardından bizzat genel grevin kendisine yöneltmek için elverişli bir zemin oluşacaktır.

20 Temmuz eyleminin ardından ayrı bir önem taşıyacak

birkaç noktayı şimdiden gözetmek gerekmektedir. Bunlardan ilki ve en acili, hükümetin ve sermayenin, "kanunsuz" ilan edecekleri eylemin hemen ardından gündeme getirecekleri saldırılardır. Bu konuda işçileri şimdiden uyarmak ve saldırıyı göğüslemeye çağırmak gerekir. Eylem günüyle ilgili ücret kısıntısından, "iş barışını bozmak"tan işten atmalara kadar bu saldırılar değişik biçimler alabilecektir. Nitekim bu 3 Ocak sonrasında somut olarak yaşanmıştır. O zaman Türk-İş bürokratları buna seyirci kaldılar ve bunun işçi hareketi üzerinde ayrı bir moral bozucu etkisi oldu. Bu kez hazırlıklı olmak, gündeme gelecek uygulamaları bir direniş dalgasıyla karşılamak görevi var işçilerin önünde. Şu veya bu sektörü ya da fabrikayı hedef alacak olan böyle bir saldırı sınıf dayanışmasını da somut bir sınavdan geçirecektir.

Direnişin derslerini anında değerlendirmek ve bunu işçi tabanına yaymak ve tartıştırmak bir başka önemli noktadır. İşçiler bu eylemin sonuçlarını bilince çıkartabilmelidirler. Bunu başara bildikleri ölçüde gelecekteki direnişlere de daha iyi hazırlanabileceklerdir.

Üçüncüsü, bu genel uyarı eylemini, yeni bir genel eyleme kadar hareketsiz bir bekleyiş değil, tersine sermayenin genel planda süren ya da şu veya bu alanda gündeme getirilecek saldırılarına karşı çok değişik biçimler kazanacak bir direnişler zinciri izlemelidir. Kendini hep eylemin genel biçimine kilitlemek ve bu olmayınca da tek tek mücadeleleri sonuçsuz sayarak bir edilgenliğe girmek, işçi hareketinin bugün düşebileceği en tehlikeli ruh halidir. İşçiler şu veya bu fabrikada, işletmede eylemin her biçimini kullanarak direnmedikçe kendilerini başarılı bir genel greve götürecek güç ve olanakları da biriktiremeyeceklerdir. Bir genel eylem, ancak sayısız özel, tekil, mevzii eylemlerden oluşan bir hareketlilik sürecinin ileri, üst ve genel bir biçimi olarak gündeme gelebilir. Güç, enerji, deneyim, örgütlenme böyle bir sürecin içinden geçilerek kazanılır ve militan bir genel grevi olanaklı kılabilir. Kitle hareketi özelden genele, basitten karmaşığa, geri ve alt biçimlerden ileri ve üst biçimlere bir gelişme diyalektiği izler.

Elbette topyekün bir saldırı ortamında topyekün bir direnişin önemini sürekli vurgulayacağız. Fakat topyekün bir direniş her zaman ve her durumda tek bir genel eylem olarak düşünmek mantıksızdır. Kitleler aynı şiarlar ve ortak taleplerle ve sayısız biçimler alan eylemlerle de ortaya genel hareketlilik anlamında bir topyekün direniş koyabilirler. Devrimci siyasal mücadeleler tarihi ve kitle hareketinin diyalektiği bu konuda yeterince açıktır. Genel grev-genel direnişler, giderek devrimci genel silahlı ayaklanmalar, uzun bir sürece yayılan bu tür kaynaşmaların ancak kısa anlara sığabilen üst biçimleri olarak patlak vermişlerdir. Sorun böyle kavranamazsa, genel eylem isteği ve ajitasyonu mevzii direnişleri küçümsemenin bir dayanağı haline getirilirse, bu, genel eylem beklentisi içinde edilgenliği yaymak, böylece de aslında genel eylemi de olanaksız kılmak demek olur.

Elbette tekil ya da yerel eylemin sınırlılığına işaret etmek zorundayız. Fakat bunu, onu küçümsemenin değil, tersine, genel eylem biçimlerinin bir basamağı olarak değerlendirmek üzere yapmalıyız. Tek tek eylemler genel eylemlerin zeminini döşeyecek, yolunu açacaktır. Bir genel eylem de, eğer olaylar bir devrimci durum ortamında tırmanmıyorsa, yerini gerisin geri tek tek eylemlere, mevzii grev ve direnişlere, bunlardan oluşan sınırlı ya da az çok yaygın bir kaynaşmaya bırakacaktır.

20 Temmuz eylemi sonrasında da bu bakışla hazırlanmak, gelecekte onu izleyecek bir genel grevi de bu bakıştan giderek adım adım örgülemek gerekir.

Ekim, sayı:101
15 Temmuz '94

Devrimci eylem inisiyatifi

Devrimci pratik inisiyatifin olağanüstü bir önem taşıdığı günleri yaşıyoruz. Sözkonusu ettiğimiz yalnızca genel anlamıyla pratik siyasal faaliyet değildir. Böyle bir faaliyetin her dönem ve durumda taşıdığı özel önem tartışma konusu bile edilmez. Bizim burada ve bugün için asıl altını çizmek istediğimiz, yığınları eyleme yöneltmede, onları bu doğrultuda örgütlemeye ve harekete geçirmede gösterilmesi gereken pratik girişkenliktir. Derin bir hoşnutsuzluk ve mücadele isteği içinde olan işçilere ve emekçilere eylem kanalları açmada sergilenmesi gereken pratik enerji ve yetenektir.

Kesintisiz, etkin ve gitgide daha yaygın bir biçimde sürdürülmekte olan bir propaganda ajitasyon faaliyetinin, etkin siyasal teşhirlerin, genel eylem ajitasyonu ve çağrılarının önemi yeterince açıktır. Devrimci hareket bu alanda halen büyük bir yetersizlik içindedir. Bu yetersizlik güç ve olanakların sınırlılığından çok, ki bu elbette önemli bir etkidir, saflara sinmiş bir edilgenlikten kaynaklanmaktadır. Demek oluyor ki yetersizliğin gerisinde

devrimcilik misyonuna ilişkin temelli zaaf lar yatmaktadır.

Bununla birlikte, halihazırda devrimcilik adına gösterilen çabalar tüm sınırlılığ ına, yetersizliğine ve darlığına rağmen, yine de çok büyük ölçüde bir propaganda ve ajitasyon faaliyetinden ibarettir. Oysa yaşadığımız günler içinde, devrimci pratik çabayı kitleleri eyleme geçirme amacına bağlama, devrimci inisiyatifi ve örgütlenme yeteneğini bu özel amaç üzerinde yoğunlaştırma apayrı bir önem taşımaktadır. İşçi kitlelerinin bugünkü edilgenliğinin, sermayenin saldırılarını ve bunun kendileri için yarattığı sonuçları görmemekten çok, buna karşı ne yapacağı ve nasıl yapacağı planındaki zayıflıktan kaynaklandığı bir gerçektir. Bunun onlara anlatabilmek de etkin bir siyasal propaganda-ajitasyon gerektirmekle birlikte, kendi başına bu güçsüz ve yetersiz bir çaba olarak kalır. Yapılması gereken bizzat organize etmek, pratik olarak eyleme itmek, eylem potansiyelinin biriktiği yerde ona kendini dışa vuracak kanallar açmak, eylemin patlak verdiği yerde onu geliştirmek, yaymak ve başarısı için her türlü çabayı göstermektir. Bugünün Türkiye'sinde bizzat eylemin kendisinden, şu veya bu alanda, birimde ya da fabrikada patlak vermiş bir grev, direniş ya da yürüyüşten daha etkin, daha etkileyici ve harekete geçirici bir propaganda-ajitasyon olanağı düşünülemez.

Örneğin Gebze direniş i, geride bıraktığımız günlerde bu açıdan çok büyük bir imkandı. Doğru devrimci bir önderlik çizgisi ve özel olarak yoğunlaştırılmış bir pratik siyasal çalışmayla, bu direniş tüm İstanbul işçisi üzerinde etkin bir eylem ajitasyonu olarak değerlendirilebilirdi. Ne var ki ne direniş e böyle bir önderlik egemen kılınabildi, ne de eldeki güç ve olanaklar bu direniş in etkisini tüm İstanbul'a yaymak doğrultusunda kullanılabildi. Direniş devrimci girişkenlikten yoksun, geri reformist kafalı ve sendikal bürokrasinin uzantısı unsurların denetiminde kaldı.

Devrimci hareketin direniş e ilgisi ise dayanışma ziyaretleri ve dergi sayfalarından cömert bir propaganda desteğinin ötesine geçemedi. Gebze direniş ini etkin bir eylem üssü haline getirmek, en azından İstanbul çapında bir ajitasyon olanağı olarak değer-

lendirmek, İstanbul işçisini eylemli dayanışmaya çağırarak ve olanaklı olan yerlerde bunu bizzat örgütlemek hemen hiç kimse- nin aklına gelmedi. Komnistlerin sınırlı çabaları ise Gebze'yi çevreyen mahallelerin sınırlarını aşamadı. Böylece çok önemli bir olanak heba edilmekle kalınmadı, yaşanan yenilgi nedeniyle tam tersinden, yani olumsuz yönde bir etkinin yolu açıldı.

Aynı günlerde yaşanan Sun Tekstil direnişi devrimci eylem inisiyatifinin olumlu ve başarılı bir örneği oldu. Direniş ani olarak gelişti, devrimci işçilerin önderliği altında tartışmasız bir başarı kazandı. Fakat direnişin çok çabuk sonuç alması bu başarı- rılı örneğin olumlu bir ajitasyon için gereğince kullanılmasına olanak vermedi.

Şimdi gündemde 20 Temmuz genel uyarı eylemi var. Türk- İş bürokratları son anda yan çizmezlerse gerçekleşecek olan bu eylem, devrimci pratik inisiyatif için son derece elverişli bir ortamdır, Türk-İş bürokratlarının onu en geri biçimler içinde geliştirmeye çalışacaklarına şüphe yok. Fakat devrimci inisiyati- fin ortaya konulabildiği her yerde gericiliğin parçalanabileceğinden de aynı şekilde şüphe duymamak gerekir. Mevcut hazırlık- sızlık cesaret kırıcı olmamalıdır. Çok şey eylem günü şu veya bu birimdeki devrimcilerin, devrimci öncü işçilerin ortaya koyaca- ğı inisiyatife bağlıdır. Direnişin militan biçimler aldığı ve hele hele sokağa taşıdığı alanlar ve birimler ne kadar çok olursa, sonraki sürece de o kadar çok kazanım aktarılacaktır. Böyle- ce mevcut durgunluğu bir yerlerden parçalamak, yeni bir kaynaş- mayı nihayet geliştirebilmek de o ölçüde olanaklı olabilecektir.

20 Temmuz genel uyarı eylemi gerçekleşirse eğer, yaygın bir eylemli kaynaşmanın değil, fakat genel bir durgunluğun üze- rine gelmiş olacak. Fakat onu eylem günü militan tutum alacak, çeşitli alan ve birimler üzerinden gelişecek yaygın bir kaynaşma- nın bir olanağı, bir çıkış noktası haline getirebilmek gösterilecek devrimci eylem inisiyatifine bağlıdır; onunla doğru orantılı ola- caktır.

Kızıl Bayrak, sayı:4

15 Temmuz-1 Ağustos '94

20 Temmuz: Önderlik ve organizasyon ihtiyacı

20 Temmuz genel uyarı eylemi tüm yetersizliklerine rağmen işçi-emekçi hareketinde bir ileri adımının ifadesidir. İşçiler ve kamu çalışanları ülke çapında ortak bir genel eylemde birleşmişlerdir. Özellikle büyük kentlerde binlerce işçi ve emekçi politik şiarların egemen olduğu yürüyüşler ve gösteriler yapmışlardır. Bu eyleme ayrı bir hava kazandırmış, olduğu kadarıyla eylemi asıl etkili kılan da bu olmuştur. Eylem öncesinde ve sonrasında bunun yalnızca bir ilk uyarı, bir başlangıç olduğu, mücadelenin süreceği vurgulanmış, genel grev genel direniş çağrısı yapılmıştır. Geçmişte 3 Ocak gerçek bir hava boşaltma eylemi olmuştu. İşçileri demoralize etmiş, işçi hareketini geriye savurmuştu. 20 Temmuz bu açıdan 3 Ocak'la hiçbir biçimde karşılaştırılamaz. 20 Temmuz bir ilk genel uyarı eylemi olarak ileri atılmış önemli bir adımdır.

Bununla birlikte bu adımın umulandan zayıf kaldığı da bir gerçektir. Yalnızca ülke çapında değil, mücadelenin merkezleri durumundaki büyük kentlerde de katılım sınırlı kalmıştır. Bir

çok önemli sanayi işletmesinde ya eylem gerçekleşmemiş, ya da tam gün değil fakat sınırlı sürelerle ve pasif biçimler içinde gerçekleşmiştir. Aynı şekilde sokaklara ve alanlara çıkan kalabalıklar da, eylemin genel niteliği düşünüldüğünde, tatmin edici sayıda olmaktan uzak kalmışlardır.

Kitle hareketindeki her ileri adıma özenle sahip çıkmak ve onu öne çıkarmak gerektiğine kuşku yoktur. Buna rağmen 20 Temmuz genel uyarı eylemini bugün daha çok yetersizlikleri ve zaafılarından tartışmak, işçi hareketinin ihtiyaçları ve ona devrimci bir müdahalenin sorunları bakımından daha doğru bir tutumdur. Eylemin işçiler tarafından bir başlangıç, bir ilk uyarı olarak tanımlanan niteliği de gözönüne alındığında, mücadelenin bundan sonraki seyrinin sorunları ve görevleri bakımından da gerekli ve doğru olan tutum budur.

20 Temmuz öncesinden bakıldığında görülmekteydi ki, eylemin kaderi ve başarı düzeyi, başlıca dört faktör tarafından belirlenecekti. İlk sendika bürokrasisinin eylemi savuşturmada gösterebileceği başarı. İkinci olarak, fabrika ve işyerlerindeki ileri işçilerin ortaya koyabilecekleri eylem inisiyatifinin sınırları. Üçüncü olarak, örgütlü devrimci hareketin dolaylı ve dolaysız her yoldan eylemi başarılı kılmak için gösterebileceği çabanın düzeyi. Ve son olarak, işçi kitlelerinin içinde bulunduğu ruh hali, eylem isteği ve kararlılığı.

İlkinden başlayalım. Sendika bürokrasisi komünistler ve devrimciler tarafından öngörülen hain eylem kırıcı rollerini tahmin edilenden daha etkili ve pervasızca oynadılar. Genel uyarı eylemi kararı 28 Haziran'da toplanan Başkanlar Kurulu tarafından "oybirliği" ile alındığı halde, bir çok sendika kendi işkolunda eyleme çağrı bile yapmadı. Yalnızca Türk-İş üyesi faşist yönetimler değil, DİSK üyesi bazı sözde ilerici sendikalar bile böyle davrandılar. Kendi sendikalarının eyleme doğrudan sahip çıkmamaları ve dahası özellikle özel sektörde el altından çalışmayı teşvik etmeleri, hain bürokratların genel bir eylemi kırmada ne ölçüde pervasız olabileceğini gösterdi. Türk-İş yönetimi ise görünürde eyleme sahip çıkmakla birlikte, alttan alta toplu işten

atılma korkusu yayarak fiilen eylem kırılcılığı yaptı. Eylemin özellikle Ankara'daki zayıflığı büyük ölçüde bununla bağlantılıdır.

Sendika bürokrasisinin işçileri hiçbir ön çalışma yapmadan eyleme çağırdığı ve eylem günü de sahipsiz bırakacağı, eylemi en geri biçimler içinde boğmaya çalışacağı, elbette önceden bilinmekteydi. Fakat onların kendi aldıkları karar çerçevesinde bir eylemi bile engelleyecekleri, aktif eylem kırılcılığı yapacakları, buna cesaret edebilecekleri, doğrusu pek beklenmiyordu. Bu durum sermayenin sınıf hareketi saflarındaki bu uşaklarının ihaneti nerelere vardırabilecekleri konusunda dikkate değer bir deneyimdir.

Yine de, sendika bürokratlarının eyleme karşı tutumları genel olarak bilinmekle birlikte, asıl merak konusu olan ve önden tam olarak kestirilemeyen faktör, fabrika ve işyerlerindeki ileri işçilerin eylemi geliştirmede, ona militan bir hava kazandırmada ortaya koyabilecekleri önderlik inisiyatifi idi. Bilindiği gibi, devrimci hareketle örgütlü ilişkileri olsun-olmasın, genellikle devrimci mücadeleye az-çok ilgi duyan oldukça geniş kesimdir bu "ileri işçi" kategorisi. 20 Temmuz genel uyarı eylemi, bu "ileri" kesimin sanıldığından da geri, cesaretsiz, eyleme dönük inisiyatiften önemli ölçüde yoksun, sokak eyleminin riskleri karşısında korkak olduğunu açıkça göstermiştir. Çok sayıda "sosyalist" işçinin bulunduğu Cevizli Tekel'deki utanç verici tutum bu açıdan bir fikir vermektedir. Fabrika ve işyerlerindeki ileri işçi unsurların böyle davranabildiği bir durumda, 20 Temmuz genel uyarı eyleminden daha ileri bir düzeyi, daha etkin bir katılımı beklemek elbette olanaklı değildir. Burada yalnızca yaygın olan eğilime değiniyoruz ve bu elbette öncü unsurların bir çok fabrikada ve özellikle kamu işyerlerinde gösterdikleri olumlu çabaları gölgelememelidir.

Üçüncü faktöre, devrimci örgütlerin eylemi başarılı kılmak için gösterdikleri çabaya gelince, bunun son derece sınırlı, cılız ve etkisiz kaldığını belirtmek bile fazladır. Devrimci yaygın organlarının genel grev-genel direniş çağrısı olarak kullandıkları

puntolarının iriliği ve haşmeti ile, fabrika ve işyerlerine dönük somut politik hazırlık çalışmaları maalesef ters orantılıdır. Oysa 20 Temmuz eylemi göstermiştir ki tabanda bu tür etkin çaba olmadıkça, bu çaba ileri işçileri de kucaklayan bir somut örgütlenme ve hazırlık olarak gelişmedikçe, döne döne genel grev-genel direniş çağrısı yapmak boşa atış yapmakla eş anlamlıdır. Zira sendika bürokratlarının inisiyatifine ve insafına kalmış bir genel grev ya bir hayal, ya da fiyasko olacağı önden belli bir yasak savma girişimi olarak kalacaktır.

Ve nihayet işçi kitlelerinin durumuna geliyoruz. Denebilir ki 20 Temmuz genel uyarı eylemi en büyük açıklığı bu alanda sağlamıştır. 20 Temmuz bir kez daha göstermiştir ki, kitlelerin genel eylem isteği ile bu çapta bir eyleme hazırlık düzeyi tümüyle farklı şeylerdir. İşçiler “İşçiler Elele Genel Greve!” şiarını bundan tam on yıl önce, 1984 yılında Türk-İş’in İstanbul’daki bir toplantısında ortaya attılar. O tarihten bugüne bu slogan işçi kitleleri içinde dalga dalga yayıldı. Her toplantının, yürüyüşün, mitingin en gür atılan değişmez sloganı haline geldi. Memur hareketindeki gelişmeye bağlı olarak, “İşçi-Memur Elele Genel Greve!” biçimini aldı. İşçiler sermayenin saldırılarına ancak bir genel grevle dur denebileceğine, hak kayıplarını gidermenin, yeni iktisadi ve demokratik hakları elde etmenin ancak bununla olanaklı olduğuna hep inandılar. Hala da buna inanıyorlar, genel grev istemini sürdürüyorlar. Nitekim sendika bürokratları zaten bu isteğin yarattığı basınçla, genel grev doğrultusunda bir ilk adım olmak üzere nihayet 20 Temmuz genel uyarı eylemini gündeme getirmek zorunda kalmışlardır.

Fakat öte yandan, işçi kitleleri güvenilir bir önderlik ve eylemi başarılı kılacak bir organizasyonu görüp hissetmedikçe, genel bir eylem gündeme geldiği zaman, istekleriyle orantılı bir eylem inisiyatifi ve coşkusu koyamıyorlar ortaya. Eylem isteği ile orantılı olmak bir yana, edilgen, tereddütlü, cesaretsiz davranabiliyorlar. Kendi işkollarındaki sendikanın eylemin sorumluluğunu almadığı ya da örneğin işten atma tehditlerinin savrulduğu durumlarda, pasif tarzda bile eyleme çıkmaktan geri

durabiliyorlar. 20 Temmuz eylemi bu açıdan öğreticidir. Önderlik ve organizasyon boşluğunun sınıf eylemini nasıl sekteye uğratabildiğini göstermiştir. Komünistler, 5 Nisan'ın hemen ardından, işçilerin tam da 5 Nisan'a karşı sıcak bir kaynaşma yaşadığı bir sırada, şunu açıklıkla tespit etmişlerdi:

“Hareketin önderliği ise halihazırda tümüyle sendika bürokrasisinin elindedir ve bu onun en temel ve sonuçları bakımından en tehlikeli zaafıdır. Sendika bürokrasisinin denetimi parçalanmazsa eğer, daha önce de belirttiğimiz gibi, ortaya koyacağı tüm enerjiye rağmen sınıf hareketini kesin bir başarısızlık beklemektedir.” (*MK Değerlendirmeleri-1*)

20 Temmuz genel uyarı eylemi, kuşkusuz bir çok başka şeyin yanında, yukardaki satırlarda dile getirilen sorunun ve bu çerçevedeki devrimci görevlerin taşıdığı olağanüstü önemi bir kere daha çarpıcı bir biçimde göstermiştir.

Ekim, sayı:102

1 Ağustos '94

20 Temmuz: “Başlangıç” yapıldı Mücadele sürmeli!

İlk adım atıldı. 20 Temmuz’un derslerinden öğrenmeli, genel grev-genel direnişe götüreceğ bir yeni mücadele süreci örgütlemeliyiz.

20 Temmuz genel uyarı eyleminin hemen öncesinde işçi hareketi saflarında şu şiar yükseltildi: “20 Temmuz Başlangıç..., Mücadele Sürececek!” Bu şiar 20 Temmuz eyleminin sınırlarını ve işlevini doğru tanımlıyor, bu genel uyarı eylemini, yeni ve daha etkili bir mücadele sürecine bir çağrı ilan ediyordu. Eylem günü alanlarda da yankılanan bu şiar, 20 Temmuz’un en önemli kazanımlarından biridir.

20 Temmuz gerçekleşti, ilk adım atıldı, “başlangıç” yapıldı. Şimdi işçi hareketi mücadeleyi daha etkili ve daha güçlü, bir genel grevi mümkün ve kaçınılmaz kılacak bir biçimde sürdürme görev ve sorumluluğu ile yüzyüzedir.

20 Temmuz’a ilişkin tartışmalar halen sürmektedir. Aradan on günü bulan bir süre geçmiş olmasına rağmen yazık ki eylemin pratik bilançosunda henüz yeterli bir açıklık yoktur. Kuşkusuz bu, sendika bürokratlarının eylemin gücüne, etkisine ve açığa çıkardığı sorunlara ilgisizliğini göstermektedir. Onlar için asıl olan yasak savmaktır. Bunu yaptılar, gerisi onları ilgilendirmiyor.

Katılımın gerçek oranı ile çeşitli işkolları ve işletmelerde eylemin aldığı pratik biçim hakkında ayrıntılı bilgiler olmamakla birlikte, 20 Temmuz'un herşeye rağmen sınıf hareketinin bugüne kadarki seyrinde yeni bir aşama olduğu tartışmasızdır. İşçiler ve kamu çalışanları ülke çapındaki bir genel uyarı eyleminde ilk olarak birlikte davranmışlar, birçok işkolu ve işyerinde üretimi durdurmuşlar, özellikle büyük kentlerde binlerce işçi ve emekçi hemen tümüyle politik şiarların egemen olduğu yürüyüş ve gösteriler yapmışlardır.

Buradaki nispi başarıyı doğru değerlendirebilmek için, sendika bürokratlarının, eylemi sahipsiz bırakmaktan öte, onu bizzat kırmak için gösterdikleri çabaları gözönünde bulundurmak gerekir. Eylem Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda "oybirliği" ile alındığı halde, faşist yönetimlerin egemen olduğu bir çok sendika eyleme cephe-den karşı çıkmış, kendi işkollarında çalışma çağrısı yapmışlardır. Öteki bazıları aynı tutumu daha üstü kapalı, daha ikiyüzlü biçimde uygulamışlardır. Muhakkak ki sendikasının bile sahip çıkmadığı bir eyleme katılmada işçi kitleleri duraksamış, hain bürokratları aşma gücünü ortaya koyamamışlardır. Bu durumun katılım oranını ciddi boyutlarda etkilediğine kuşku yoktur.

Öte yandan Türk-İş bürokratlarının, hükümetin ve Refah Parti'li belediyelerin tehditlerine karşı eylemi savunmak bir yana, bu tehditlerin ciddiye alınması ve boyun eğilmesi doğrultusunda çalıştıkları, böylece eylem kısıcılığı yaptıkları da bilinmektedir. Bu tehditler özellikle Ankara kamu çalışanları ile bu tür eylemleri etkili kılan belediye çalışanlarının katılımını büyük ölçüde sınırlandırmıştır.

20 Temmuz eyleminin herhangi ciddi bir hazırlıktan yoksun gerçekleşeceği önden bilinmekteydi. Türk-İş merkez bürokratlarının böyle bir sorunu zaten yoktu. Zaman zaman, "gerekirse genel merkeze rağmen genel greve gideriz", çıkışları yapabilen mahalli sendika platformlarının da kayda değer bir ön hazırlık yapmadıkları, onların da yürüyüş ve gösterileri güçlü ve etkin kılmak gibi bir sorunları olmadığı 20 Temmuz günü açığa çıktı. Çoğu "dürüst ve namuslu sendikacılar"dan oluşan bu platform

isteseydi, hiç değilse İstanbul'da, 20 Temmuz'a tümüyle ayrı bir hava hakim olabilirdi. Türk-İş'in en azından resmi planda bir genel eylem kararı almak zorunda kaldığı bir durumda bile kendini gösteremeyen İstanbul Sendikalar Platformu'nun, gerekirse Türk-İş'e rağmen genel greve çıkarız iddialarına bundan böyle tümüyle bir palavra gözüyle bakılacaktır.

Önderlikten ve organizasyondan yoksun bir genel eylemin tatmin edici bir katılımı, coşkuyu ve militanlığı gösterememesine şaşırılmaması gerekir. Bunu gösteremeyince de karşı cepheden, hükümet ve sermaye cephesinden fazla ciddiye alınmamasına da şaşmamak gerekir. Eylemin "uyarı" amacı çerçevesinde başarıya ulaştığını söylemek mümkün değil. Hükümet tınmadı bile. Son ana kadar sendika bürokratlarıyla yakın temasta olan ve eylemin boşa çıkarılacağı konusunda onlara sonsuz bir güven duyan hükümet için 20 Temmuz, hoşgörüyü karşılanması gereken bir "deşarj" olma günüydü. Bürokratlar birikmiş emekçi tepkisinin havasını boşaltacak, eylemi zayıf kıldıkları ölçüde ise, daha etkili eylem türleri için işçilerin kendilerine olan güvenini sarsmış olacaktı.

Eylemin hükümet üzerindeki etkisi eylem sonrasında nihayet bir sonuca bağlanan memur zammı üzerinden değerlendirilebilir. Hükümet, 20 Temmuz'da işçilere göre daha etkin ve politik bir tutum alan memurlara 200 bin liralık bir sadaka vermeyi yeterli görmüştür. Bu "uyarı" eyleminin uyarıcı etkisine iyi bir örnektir. Şu günlerde süren ve acelesi yok havasına Eylül'e savsaklanan asgari ücret tartışmaları bunun bir başka örneğidir. Zaten başta Başbakan, hükümet sözcüleri de, eylemin hemen sonrasında, işçileri anlıyoruz ama bir şey verecek durumda değiliz deme rahatlığını da gösterdiler.

Sermaye basınının en arsız temsilcilerinden *Sabah* gazetesi, eylemin ertesi günü yayınlanan başyazısında şunları yazdı: "Dünyanın en uysal işçileri bizde... İşçiler 'Türkiye bir ekonomik kurtuluş savaşına giriyor' denildiği günden bu yana, üstlerine düşenin fazlasını yaptı. Ücretlere dokunulmadan fiyatlara yapılan büyük zamlara gık çıkarmadı. Altıyüzünü işten atıldı, ağlama,

sızlama, küfür, protesto duyulmadı... ‘Yeter ki üretim durmasın’ diye ücret almadan çalışmaya bile razı oldular...” Yazı, nitekim 20 Temmuz eylemine de “korkulduğu kadar” bir katılım gösterilmediğini belirterek, işçilerdeki uysallığın devam ettiğini, fakat yine de hükümetin bu “uyarı”ya artık bir parça kulak vermesinin, bu sadık kullardan biraz sadaka esirgememesinin uygun düşeceğini belirterek noktalanıyor.

Bu işçilerle, emeği ile geçinen tüm çalışan insanlarla alay etmek demek oluyor. Fakat yazık ki son dört ayın bilançosu sermaye uşaklarına bu cesareti verebiliyor. Kendini işsizlik korkusuna ve ücret artışına kilitlemiş, işten atılmamayı ve üç kuruş fazla ücret zammı alabilmeyi saplantı haline getirmiş bir sınıf, yazık ki böylesine aşağılayıcı davranışlarla sürekli yüzyüze kalacaktır.

İçte özgürlüğün kısıntısı yok, işçi sınıfı duruma ilgisiz. İçte ülke emperyalizme peşkeş çekiliyor, dışta devlet emperyalizmin emireri gibi hareket ediyor, işçi sınıfı durumu kendi dışında görüyor. Yıllardır yanibaşımızda kendi ulusal özgürlüğü için direnen kardeş bir halk kirli bir savaşla katliamdan geçiriliyor, işçi sınıfı tek tük cılız sesler dışında seyirci. Ülkeyi katiller, işkenceciler, vurguncular, rüşvetçiler, yurtdışına servet yığanlar yönetiyor, işçi sınıfı durumu izlemekle yetiniyor. Bu toplumda 60 milyona rahat bir yaşam düzeyi sağlayacak servet ve zenginlik yığını bir avuç asalak kapitalistin mülkiyetinde, öte yandan on milyonlarca insan aç, perişan, evsiz, işsiz, eğitimden ve kültürden yoksun, işçi sınıfı milyonların öncüsü olarak tarihsel sorumluluğunu bir türlü hissetmiyor. Kapitalist ekonomide krizin yarattığı tüm ekonomik ve sosyal fatura işçilere ve çalışanlara ödetiliyor, işçi sınıfı bir genel uyarı eyleminde bile gücünü ve tepkisini yeterince sergilemekten geri durabiliyor.

İşçi sınıfı toplumun temel sorunlarına, politikaya, politik mücadeleye ilgisizliği kırmak zorundadır. Bütün zenginliklerin üzerine oturan, hergün işçi sınıfının iliğini emen bir avuç kapitalist asalaklar sınıfı, tüm emekçi ve ezilenler cephesine topyekün bir politik savaş açmışken, işçi sınıfı kendi en sınırlı iktisadi

çıkarlarına dayalı bir cılız mücadeleyle yetinemez. Yetinirse, maaşlarını onbinlerce dolar üzerinden alan sermaye uşakları “Dünyanın en uysal işçileri bizde...” diye alay etmeyi sürdürürler. İşçiler bu dargörüştülüğü parçalayamazlarsa ne o kölesi oldukları işlerini, ne de hemencecik üzerine yattıkları üç kuruşluk fazla ücretlerini koruyabilirler. Ezilenler cephesinin öncüsü olma tarihsel onurunu ise hiçbir zaman kazanamazlar. Zira bu ancak mücadeleyle, ancak emek harcayarak, mücadele için fedakarlıkta bulunularak kazanılabilir.

Yıllardır ısrarla genel eylem isteğini ortaya koyan işçi sınıfı için, 20 Temmuz, bir genel uyarı eylemi olarak zayıf kalan bir başlangıç olmuştur. Fakat herşeye rağmen bu başlangıçtır. Bu başlangıç adımı, hareketi tanıma, zayıf ve nispeten güçlü yanlarını kavrama olanağı da sağlamıştır. Şimdi işçi hareketinin önünde, 20 Temmuz’un derslerinden de en iyi biçimde yararlanarak, başlangıcın devamını getirmek, mücadeleyi sürdürmek görevi durmaktadır. En büyük tekellerin örgütü TÜSİAD, en son açıklamasında, ekonominin en erken üç yıllık bir süre içinde bir parça düzelebileceğini duyurmuş bulunmaktadır. Bu yıllarca sürecek bir saldırının ilanı demektir.

İşçi sınıfı bunun karşısına “Faturayı kapitalistler ödemeli!” şiarıyla çıkmalı, bizzat kendi saflarından çıkmış bulunan “20 Temmuz Başlangıç..., Mücadele Sürecek!” şiarının pratik gereklerini yerine getirmelidir.

Kızıl Bayrak, sayı:5
1-15 Ağustos

20 Temmuz'un gösterdikleri

20 Temmuz'un herşeye rağmen işçi sınıfı hareketi için atılmış önemli bir adım olduğuna kuşku yoktur. Fakat çok kimse eylemin bu yanı üzerinde fazlasıyla durduğu için biz onu bir yana koymayı tercih ediyoruz.

20 Temmuz'un açığa çıkardığı asıl önemli gerçek nedir? Bu onun, güvenilir bir önderlik ve güven veren bir eylem organizasyonunun yokluğu koşullarında, yıllardır genel eylem isteyen geniş işçi kitlelerinin eylem günü geldiğinde aşırı bir temkinlilikle hareket ettiğini, ya en geri biçimlerle yetindiğini ya da hatta eylemden bile geri durabildiğini bir kez daha göstermiş olmasıdır.

İşçi sınıfı hareketinin zayıflıkları genel olarak bilinmektedir. Hareket bir önderlik boşluğu içindedir ve hain bürokratların tam denetimindeki sendikalar dışında, herhangi bir mücadeleci örgütlenmeden de yoksundur. Çeşitli işyeri ya da fabrikalardaki komiteler ise, öteki kusurları bir yana, bir genel eylem sırasında, sonucu belirgin bir biçimde etkileyecek bir güç ve yaygınlıktan uzaktırlar. Bu komitelerde genellikle "öncü işçi" olarak nitelenen

ileri işçiler yer almaktadır. Ve bu işçi kuşağı da, 20 Temmuz'un da gösterdiği gibi, sınıfla aynı ruh halini paylaşmaktadırlar. Eylemi sendika bürokratlarının ihanetine rağmen etkin ve militan kılabilecek bir inisiyatiften yoksundurlar. Önderlik ve örgüt sorunu onların da sorunudur.

Bunlara, işçi sınıfı hareketinin politik açıdan içinde bulunduğu zayıflığı ekleyebiliriz ama, bu zaten devrimci önderlik boşluğu ile tabandan yükselen ve sendikal bürokrasiyi aşan bir örgütlenme yokluğunun öteki yüzüdür.

Genel grev istemi işçi kitleleri için yeni bir istem değil, neredeyse on yıllık bir geçmişi var. Akan yıllar içinde bu istem sürekli güçlendi. 5 Nisan'ı izleyen dönemde ayrı bir güncellik kazandı. İşçiler Türk-İş yönetimine bir genel grev kararı için, zaman zaman artan ya da azalan, sürekli bir baskı uyguladılar. Türk-İş 3 Ocak 1991'de böyle bir karar alınmak zorunda kaldı. Fakat eyleme öylesine sınırlar çizdi ki, sonradan "3 Ocak soytarılığı" diye anılan bu çerçeveyi, yazık ki işçiler herhangi bir biçimde kıramadılar.

Şimdi 20 Temmuz'da da aşağı yukarı benzer bir durum yaşandı. İşçilerin baskısıyla bir genel uyarı eylemi kararı alındı. Fakat kamu çalışanları ile işçilerin çok sınırlı bir kesiminin yürüyüş ve gösterileri hariç, sendika bürokratlarının çizdiği çerçeve geniş işçi tabanı tarafından aşılamadı. Aşılmak bir yana, "bir günlük iş bırakma" olan bu çerçeve, bir çok işkolunda ya da işyerinde uygulanamadı bile. Bugünkü bilinç, önderlik ve örgüt durumları ile geniş işçi kitleleri, çok arzuladıkları bir eylemi yeterli güç ve etkinlikte, çizilen "resmi" sınırlar içinde bile hayata geçiremediklerini gösterdiler. Sendikanın aktif biçimde sahip çıkmadığı, doğan boşluğu güvenilir bir başka gücün dolduramadığı durumlarda, işçiler ya eylemden geri durmakta, ya da en geri eylem biçimleri ile yetinmektedirler.

20 Temmuz eylemi net bir biçimde göstermiştir ki, kitlelerin genel eylem isteği ile bu çapta bir eyleme hazırlığı aynı şey demek değildir. Hatta işçi hareketinin son on yıllık deneyimi göstermiştir ki, bunlar önemli ölçüde farklı şeylerdir. İşçi sınıfının

daki genel eylem isteği, onu bu tür bir eylem için örgütlemek ve hazırlamak için son derece elverişli bir durumdur. Fakat işçi sınıfı tabanda yürütülecek özel bir çalışmayla buna hazırlanmadığı sürece, işçilerin bu çapta bir eylem için haklı olarak güvenmedikleri sendika bürokrasisine alternatif bir somut önderlik ortaya konamadığı sürece, işçiler etkin bir eylemden geri durabilmektedirler. Kuşkusuz bunu başarmak için sınıf genelini tabandan örgütlemek hiç de gerekmez. Büyük kentlerin, dahası üç büyük kentin en etkin işkollarında bu başarıldı mı, başarılı genel bir eylem de güvenceye alınmış demektir.

Kendini Türk-İş bürokrasisinden ayırmaya pek meraklı olan ve yıllardır bunun rantını yiyen başta İstanbul birkaç sanayi kentinin Şubeler Platformu istemiş olsaydı, bu, geride kalan 20 Temmuz'da bile başarılabilirdi. Fakat yazık ki bu alt kademe bürokratlarında, küçük-burjuva demokratizminin bu "dürüst ve namuslu" dostlarında laf çok, fakat günü geldiğinde eylem yok. Onlar gider Aksaray'da, Kartal'da, Sakarya Parkı'nda, "işçi önderleri" olarak çoğu kamu çalışanlarından oluşan kitleye seslenirler. Cevizli Tekel'in kapısında bir-birbuçuk saat polisle cebelleşerek kendilerini bekleyen kalabalığı ise hayal kırıklığına uğrattılar...

Türk-İş bürokratlarının ihanetini bir kez daha görmek için 20 Temmuz'u yaşamak gerekmiyordu. Bu onların değişmez siçilidir, önden biliniyordu. 20 Temmuz asıl Sendika Şubeler Platformunun ve "öncü"lük sıfatı cömertçe yakıştırılan "öncü işçi kuşağı"nın durumunu sınavdan geçirmiştir. Bu sınav yüzağartıcı değildir.

Devrimci harekete gelince, yukarıdaki olumsuz tabloyu kendi cephesinden tamamladığına kuşku yok. Fakat örgütlü devrimci hareketin şunu artık kavraması gerekiyor: İşçilerin en gelişmiş kesimleri tabandan sendikal bürokrasiyi parçalayan bir çerçevede eylem için örgütlenmedikçe, "Genel grev-Genel direniş!" bir hayal olarak kalacaktır. Geride kalan on yıl bunu yeniden yeniden kanıtlamıştır.

Kızıl Bayrak, sayı:5
1-15 Ağustos

20 Temmuz: Sınıfın “öncü”sü kim?

Son yıllarda sarı sendikacılığa karşı öfkelerini her fırsatta dile getiren işçi sınıfı, 20 Temmuz’u, hazırlanışından uygulamasına dek tuhaf bir suskunlukla karşıladı. Oysa son bir kaç yılın kitle eylemlerine bakılınca, sendika bürokratizmine karşı bu suskunlukla açıktan çelişen bir bilinç birikimi gözlemlenebiliyordu. Gerçekten nasıl oluyordu da daha dün, “Hain Türk-İş!”, “Satılmış Türk-İş!”, “İşçi Memur Elele Genel Greve!” sloganlarıyla yürüyen işçi sınıfı, 20 Temmuz gibi bir oyuna hiç itirazsız boyun eğiyor, hatta bu senaryoyu bizzat oynuyordu?

Bunun kuşkusuz uluslararası ve yerel, tarihi ve güncel pek çok nedeni var. Ama bugün, Türkiye için önde gelen neden, işçi sınıfının güven duyabileceği, onu proleter bilinçle donatacak, yol gösterecek ihtilalci sınıf partisinin henüz oluşturulmamış olmasıdır. Politik önderlikten yoksunluk, sınıfın “kahrettiği” sendika ağalarının güdüm ve yönetimine girmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu bağlamda. “Hain Bürokratlar Sendikalardan Defolsun!” şiarı, böylesi bir örgütlülüğün yaratılması çabasıyla bir-

likte ele alınabildiği oranda yaşam bulacaktır. Ama sarı sendikalar sınıf hareketinin gelişiminin önündeki barikatlardan yalnızca biridir. Sınıf içinde var olmaya çalışan, en radikal söylemleri kullanarak muhalefet odağı/odakları olduklarını iddia eden “devrimci” demokrat çevreler, sınıfın direniş arzusunu sendika bürokratlarının ellerine terkederek bir başka barikat örmektedirler.

Sendikal platformlarda genel grev tartışmaları

20 Temmuz’un, sınıfın genel grev talebinin basıncıyla alınan bir karar olduğu Türk-İş içinde de bilinen/konuşulan bir gerçek. Başka bir gerçekse, Türk-İş’in bir genel grev yapmayacağı, yapamayacağıdır. Özellikle son bir yılın getirdiği bir görüştür bu. Toplantılar, genel olarak Türk-İş’e bağlı sendikaların düzenlediği toplantılardır ve aynı görüşü dile getirenlerin büyük çoğunluğunu Türk-İş’e bağlı sendikaların şubelerinin yöneticileri oluşturmaktadır. Bunların arasında “namuslu ve dürüst” olanları Türk-İş yönetimini eleştirmekte en hızlı davrananlardır. Bu toplantılara katılarak görüşlerini ifade eden bir kesim ileri işçi ile sözü edilen şube yöneticilerinin görüşleri bir noktada çakışmaktadır: “Türk-İş’i buna zorlamalıyız”.

İşçi sınıfının kitesinde, sınıfsal içgüdüyle oluşmuş “Türk-İş işçi için hiçbir şey yapmaz” önyargısı, sınıfın bu “bilinçli” kesiminde, “yapmaz ama ...” ile başlayan ve kitlenin bu kendiliğinden bilincini çarpıtarak değiştiren, “hain Türk-İş’e karşı bir umut ve beklentiye dönüştüren “zorlamalı ve yaptırmalıyız”la tamamlanmaktadır. Bu durumda sermayeye karşı görevlerinde titizliği ile tanınan Türk-İş’e “evde oturma”, “fabrikada oturma” senaryoları hazırlamak, işçi sınıfına da saldırılar karşısında “elini kolunu bağlayıp oturma” oyununda figüranlık yapmak kalmaktadır. “Saldırılar yoğunlaştı, bir şeyler yapmalıyız”, “üretimden gelen gücümüz”, “Genel Grev-Genel Direniş” diye çırpınan proletarya, böylece kendi “öncüleri” eliyle de sendika bürokratziminin ihanetine götürülüp teslim edilmektedir. Platformlar tarafından düzenlenen, son bir kaç yıla yayılan toplantılar

zincirinin şimdiki sonucu 20 Temmuz'dur. 20 Temmuz'da bu "namuslu" sendikacılar üstlerinin direktiflerinin dışına çıkmayarak, şarlatan olduklarını göstermekten başka bir şey yapmamışlardır.

İşçi sınıfı ve küçük-burjuva devrimciliği

Kitle kuyrukçuluğuyla ünlü küçük-burjuva devrimciliği, diğer adıyla devrimci demokrasi, bir yandan işçi sınıfının devrimine karşı bütün inançsızlığını korurken, öte yandan '80'den sonra yükselen sınıf hareketinin çekimine kapılarak, ideolojisiyle çelişen bir işçilik söylemi ve çalışması başlatmıştı. Türkiye devrimci hareketinin son 30 yılına damgasını vurmuş olmasıyla da birleşen bu çaba, devrimcileşen işçilerin, doğal olarak "devrimci demokrat"laşmasını da getirmiş bulunuyor. İşte işçi sınıfının bugünkü "öncü"lerinin belli bir kesimini bunlar oluşturuyor ve ister işçi olsun, isterse temsilci veya "dürüst" sendikacı, devrimci demokrasinin çeşitli olumsuzluklarının sınıfa taşınmasında aracılık yapıyorlar.

Emek-sermaye çelişkinin giderek keskinleştiği ve proletaryanın devrimin merkezine oturduğu bir Türkiye'de küçük-burjuva devrimciliği de, giderek eski misyonunu yitiriyor. Devrimci demokrasinin "devrimcilik" giderek silikleşirken, "demokratlık" netleşiyor. Soldan savunulan devrimci demokrasi reformizm oluyor ve sendikacılığın reformizmiyle eninde sonunda buluşuyor.

Öncü işçiler ne yapmalı?

Bu koşullarda "namuslu" veya "dürüst" sendikacılara sözümüz yok. Ama "devrimci" işçiler 20 Temmuz suçundaki sorumluluklarını ciddi olarak düşünmeli ve saflarını artık belirlemelidirler. Çünkü "devrimci" işçinin sorumluluğu salt kendine karşı değil, esasında sınıfına karşıdır. Türkiye işçi sınıfının son kriz ve sömürgeci savaşla yoğunlaşan saldırıları göğüsleyebilmesi, birleşik ve militan bir mücadelenin örgütlenmesine bağlıdır. Bu örgütlenmede temel görev de öncü işçindir. Ama öncü işçi

sınıf hareketinin önündeki sendika engelini aşmadığı, mücadelesine iktidarı ele geçirmek perspektifiyle yaklaşmadığı, “Kahrolsun Sendika Ağaları!” sloganını, “Kahrolsun Sermaye Düzeni!” şiarıyla birleştirip yükseltemediği oranda sınıfın mücadele istek ve azmini örgütlemek şöyle dursun, 20 Temmuz’ların, 3 Ocak’ların sorumluluğundan kurtulamaz.

Kendilerini ve onlardan “öncü”lük bekleyen sınıfı götürüp sendika bürokrasisinin eline teslim eden öncü işçiler, bilinçlerindeki çarpıklıkların nedenlerini açığa çıkarmak ve altetmek zorundadırlar. Proletaryanın gerçek sınıf bilinci devrimci-demokrat reformizm ya da sendikal reformizm değil, fakat proleter sosyalizmdir. Öncülerin bilinçlenmeleri ve gerçek öncülüklerini yapabilmeleri, her türden burjuva ve küçük-burjuva ideolojiyi terk ederek kendi sınıf ideolojilerini, sosyalist düşüncüyü benimsemelerinden geçer.

Devrimci işçiler, burjuva demokrasisini “devrimci” lafazanlıklarla gizleyerek savunmayı ve bununla işçi sınıfının bilincini çarpıtmak yoluyla burjuvaziye hizmet etmeyi küçük-burjuva aydınlara bırakmalı ve sosyalizmin kırmızı bayrağını fabrikalara taşımanın, işçi sınıfını kendi sınıf ideolojileri doğrultusunda militan ve birleşik bir mücadeleye örgütlemenin araçlarıyla ilgilenmelidirler. Çünkü saldırılara karşı etkin bir mücadele yürütmek de, sendika bürokratizmini altetmek de sınıf hareketinin politikleşmesinden, sosyalist mücadeleden geçmektedir.

Kızıl Bayrak, sayı:5
1-15 Ağustos

20 Temmuz dersleri

20 Temmuz önemsiz bir esinti miydi?

“20 Temmuz Başlangıç, Mücadele Sürecek!”. Bu slogan 20 Temmuz’un hemen öncesinde işçi ve memur hareketi saflarından yükseldi. Yerinde bir tutumla güçlü bir biçimde sahiplenilen ve öne çıkarılan bu slogan, herşeyden önce mücadeleyi sürekli kılma ve daha ileri düzeylere vardırma istek ve kararlılığını yansıtmaktaydı. Çok doğal olarak genellikle bu yönü üzerinden algılandı, bu yönü işlendi, propaganda edildi. Fakat 20 Temmuz öncesine daha yakından bakıldığında, bu sloganın ek bir ihtiyaca cevap verdiğini görmek güç olmayacaktır. Bu sloganda, aynı zamanda, işçi sınıfının sendikal bürokrasi tarafından hazırlıksız bir genel eylemle yüzyüze bırakılmasının eylemde kaçınılmaz olarak yansiyacak olumsuz sonuçlarını dengeleme kaygısı da yansımaktadır. “Başlangıç” vurgusuyla eylemin muhtemel zayıflıkları önden göğüslenmek istenmiş, 20 Temmuz’u izleyecek mücadele sürecine dikkat çekilmiştir. Nitekim bu aynı

kaygı, sınıf hareketi saflarından yükselen bu slogandan bağımsız olarak komünistlerin eylem öncesindeki değerlendirmelerine de yansımıştır. (20 Temmuz: Yeni Bir Başlangıç, bkz. elinizdeki kitap, s.9)

Şuraya gelmek istiyoruz. Zayıf ya da güçlü, başarılı ya da başarısız, tekil ya da genel, az çok ciddi her kitle eylemi önemli deneyimler çıkarır ortaya. Onları değerlendirmek, sonrası için dersler çıkarmak, gelecekteki mücadelelerin başarısı için temel bir önkoşuldur. Hatta denilebilir ki bir mücadele süreci içindeki tek tek çarpışmaların en temel yönü sonrasına ne bıraktığıdır. 20 Temmuz sözkonusu olduğunda bu basit gerçekler daha açık bir anlam kazanmaktadır. Zira 20 Temmuz'a eşlik eden ve genel kabul gören mücadele şiarında vurgu açıkça sonraki sürecedir. Fakat tam da bu nedenle 20 Temmuz, yani "başlangıç"ın kendisi çok özel bir önem taşıyor demektir. Zira "başlangıç" sonraki mücadele süreci için bir çıkış noktasıdır. Ondan başlayarak, onun gösterdiklerinden ve kazanımlarından hareketle mücadele sürdürülecektir. Peki o halde 20 Temmuz ne göstermiştir? Çeşitli alanlarda ya da cephelerde başarı ve olumluluklar ile zaaf ve zayıflıklar nelerdir?

Bu sorulara yanıt 20 Temmuz üzerine çok yönlü bir değerlendirme demektir. Devrimci harekette yürütülen ve sınıf hareketi saflarına taşırılan yaygın bir tartışma demektir. Fakat şaşırtıcıdır, aradan bir ayı aşkın bir zaman geçtiği halde, ortada ne ciddi bir değerlendirme girişimi, doğal olarak ne de bir tartışma vardır. Sanki 20 Temmuz sıradan bir esintiydi de geçti gitti havası egemen ortalığa. İlginç olan, bu alanda en sessiz, en ilgisiz görünenlerin çoğunlukla devrimci konumlarını az-çok sürdürmeyi başaran örgütler olmasıdır. Eğer bu çevreler 20 Temmuz'u bu kadar kolayca geride bırakabiliyorlarsa, "genel grev-genel direniş" çağrı ve ajitasyonunu bundan sonra nasıl olup da sürdürebileceklerdir? 20 Temmuzlar'dan öğrenmeden, bu tür eylemlerden gerekli dersleri çıkarmadan, bu dersleri sınıf hareketine maletmeye çalışmadan, genel grev çağrılarını sürdürmenin bir anlamı ve ciddiyeti olabilir mi?

Öte yandan, işçi hareketi saflarına da 20 Temmuz üzerine bir sessizlik egemen. Hain sendika merkezlerinin zaten böyle bir sorunu yoktur. Fakat aynı sessizlik eylem konusunda hep büyük iddialarla ortaya çıkan, yıllardır bunun rantını yiyen Sendika Şubeleri Platformlarına da egemendir. Eylemin hemen ardından ve muhtemelen talep üzerine sol dergilere verilen tek tük yazı ve demeçler dışında ortada bir değerlendirme yoktur. Bu çapta bir eylemin ardından bu platformlar toplanıp bir değerlendirme yapmışlar mıdır? Kendi bölgelerindeki fabrika ve işyeri temsilcilerini daha geniş bir değerlendirme platformu oluşturmak için biraraya getirme girişiminde bulunmuşlar mıdır? Hayır, bunlardan hiçbiri olmamıştır. Fakat bunlar yine de küçük-burjuva demokrat dostları için “dürüst ve namuslu sendikacılar”dır, “sınıf kaygusu” gütmektedirler, “sınıftan ve sınıfın çıkarlarından yana”dırlar vb., vb. İşçi tabanı ise, yalnızca öfkesini ve hayal kırıklığını dile getirmekte, sendika bürokrasisine duyduğu haklı güvensizliğin 20 Temmuz ile bir kez daha doğrulandığını ifade etmekte, fakat 20 Temmuz sonrasına ilişkin olarak bir belirsizlik içinde bulunmaktadır.

20 Temmuz genel uyarı eylemi, başarı ve olumlu kazanımlarından çok, sınıf hareketinin tüm cephelelerindeki zaafı ve sorunları açıklığa kavuşturmasıyla çok özel bir önem taşımaktadır. Bu nedenle eylemin bir çok yönüyle döne döne tartışılması ve açığa çıkardığı gerçeklerin irdelenmesi, “mücadele sürecek” şiarının bir anlam kazanabilmesi için kesin bir zorunluluktur. Vakit geçmiş değildir ve geçmez de. Dört yıl önceki 3 Ocak eyleminin dersleri bile bugün için güncel bir önem taşıyabiliyor, değil ki daha bir ay önceki 20 Temmuz’un dersleri... Bugünün devrimci hareketine mücadelelerden öğrenmek, derslerini toparlamak, sınıf tabanına yaymak, sınıfın hiç değilse ileri kesimlerini bu dersler temelinde eğitmek planında temelli bir zaaf ve zayıflık egemendir. Tuhaf ve ilginç olan şudur: Şu veya bu eylemin eylem süresince bolca gürültüsünü yapmak, onu anlı-şanlı diye göklere çıkarmak, eylem geride kaldığında ise onu çabucak unutup “yeni”sine bakmak, pek az istisnasıyla

devrimci saflarda genel bir davranış kalıbı haline gelmiş durumda. Hareketi ilerletmek bir yana onu doğru dürüst kavrayamamanın, dinamiklerini ve engellerini isabetle görememenin, zaaf ve zayıflıklarını değerlendirememenin gerisinde aynı zamanda bu var. Buna 20 Temmuz'u önceleyen bir örnek olarak Gebze Direnişi verilebilir. Bu direnişin anı-şanı üzerine dergilerde haftalarca kıyametler koptu. Oysa direnişin daha ilk günlerinde "önderlik" sorununda ortaya çıkan bir dizi kaba gerçek, onu kötü bir yenilginin beklediğini haber veriyordu. Bunlar görülüp zamanında üzerine gidilmediği gibi, düşünülebilecek en kötü, denilebilir ki utanç verici bir yenilginin ardından da ciddi bir değerlendirme girişimi olmadı. Oysa genel grev-genel direniş üzerine bunca laf eden herkesin kavraması gerekiyor ki, 20 Temmuzlar'ın kaderini Gebze'ler, yani tek tek direniş ve eylemler belirler. Tıpkı genel grevin kaderini de 20 Temmuz türünden uyarı eylemlerinin belirleyecek olması gibi... Mevzii direnişler bizzat devrimci olmak iddiasındaki insanların kaba hatalarıyla bu kadar berbat yenilgilerle sonuçlanırsa, genel eylemler için gerekli enerji ve moral güç nereden devşirilecektir?

Mesele yenilmek de değildir. Yenilgi var, yenilgi var. Her yenilgi demoralize etmez. Gösterilen kararlılığa ve militan direniş çizgisine rağmen, elverişli olmayan genel koşullar ya da güç ilişkileri ve çatışma etkenlerindeki anormal eşitsizlik ortamında yaşanmış bir yenilgi her zaman yıkıcı bir etki yaratmaz. Çoğu kere bilenme ve gelecek çarpışmalara hazırlanma bilinci ve ruhunu besler. Üstelik yalnızca direnenler arasında değil, direnişin yankılandığı alanlardaki işçi kitleleri üzerinde de. Kararlı bir direnmeye rağmen yaşanan bu tür bir yenilginin ardından gericiler yeni saldırılara, işten atmalara kolay cüret edemezler. İstanbul ve İzmit işçisi tarafından yakinen izlenen Gebze direnişi, bu açıdan çok önemli bir konuma sahipti, akibeti oldukça önemliydi. Fakat kötü bir yenilgiyle biten bu direnişin dersleri üzerine doğru dürüst bir değerlendirme ve tartışma olmayabiliyor. Sonra da 20 Temmuzlar'm zayıflığı şaşkınlık ya da hayal kırıklığı konusu olabiliyor. Refahlı belediyelerin tehditlerine işçilerin boyun

eğerek eylemden geri durmaları sürpriz sayılabiliyor.

20 Temmuz'un ışığında genel grev sorunu

Komünistler 20 Temmuz'un ardından legal ve illegal basın-
da eylemin derslerine ilişkin ilk değerlendirmelerini ortaya koy-
dular. Bu değerlendirmeler, 20 Temmuz eyleminin işçi hareketi
ve devrimci hareket cephesinde yarattığı açıklıklar ve ortaya
çıkarttığı sorunlarla ilgili temel noktaları kapsamakla birlikte,
yalnızca bu doğrultudaki bir ilk girişimin ifadesiydiler. Devrimci
hareket ve sınıf hareketi saflarında ortaya çıkacak değerlendir-
me ve tartışmalardan yararlanarak kendi değerlendirmelerimizi
geliştirebileceğimizi umuyorduk. Fakat daha önce de ifade ettiğ-
imiz gibi, genel grev üzerine bunca söz ve mürekkep tüketenler,
20 Temmuz'u çabucak "geçti gitti" saydılar ve aynı çabuklukla
yüzlerini "geleceğe" döndüler. İnanılır gibi değil!

* * *

Ekim, 20 Temmuz'un ardından yaptığı değerlendirmede,
20 Temmuz'un bir kez daha doğruladığı şu basit gerçeğin altını
çizdi: "20 Temmuz eylemi göstermiştir ki, tabandan bu tür bir
etkin çaba olmadıkça, bu çaba ileri işçileri de kucaklayan bir
somut örgütlenme ve hazırlık olarak gelişmedikçe, döne döne
genel grev-genel direniş çağrısı yapmak boşa atış yapmakla eş
anlamlıdır. Zira sendika bürokratlarının inisiyatifine ve insafına
kalmış bir genel grev ya bir hayal, ya da fiyasko olacağı önden
belli bir yasak savma girişimi olarak kalacaktır." (20 Temmuz:
Önderlik ve Organizasyon İhtiyacı, bkz. elinizdeki kitap, s.20)

Devrimci harekete yöneltmiş bu eleştirel sözlerde anlatıl-
mak istenen hiç de devrimcilerin sendika bürokrasisine ilişkin
hayaller beslediği değildir. Kuşkusuz devrimci geçinip de böyle
hayaller taşıyan, taşımakla kalmayıp bunu yaygınlaştırmak gay-
reti gösterenler de yok değil. Bunu ayrıca ele alacağız. Fakat
yukarıdaki eleştiride asıl vurgu bu tür hayaller beslemeyen
devrimcilerin düştüğü tutarsızlığadır. Bunlar militan bir genel

grevin ancak sendika bürokrasisinin inisiyatifi parçalandığı ve buna alternatif bir devrimci önderlik ve inisiyatif geliştirilebildiği ölçüde olanaklı olabileceğini açıklıkla bilirler ve bunu sık sık dile de getirirler. Fakat buna rağmen, bu alanda halihazırda ciddi bir çaba harcanmadığı ve az-çok bir mesafe katedilmediği halde, belli hedeflere yönelik örgütlü bir genel grevi günün sorunu olarak görebilmekte ve buna döne döne çağrı çıkarmakta birbirleriyle yarışabilmektedirler. “Boşa atış” eleştirisi buna yöneliktir ve komünistlerin kendileri de bu eleştirinin bir parçasıdır.

20 Temmuz bu sorunda önemli açıklıklar yaratmıştır. Komünistler ve devrimciler 20 Temmuz’un dersleri ışığında genel grev şiarı ve sorununu yeniden irdelemeli, uluslararası işçi hareketinin tarihsel deneyimleri ve Türkiye’nin bugünkü sosyopolitik koşulları ışığında, proleter sınıf mücadelesinin bu etkili silahı hakkında açık ve somut bir fikre ulaşmalıdırlar. Bunu yapmadıkları sürece, genel grev çağrısı ve sloganı onlar için bilinçli bir taktik tutumun ifadesi değil, olsa olsa, sınıf hareketi saflarından kendiliğinden yükselmiş bir şiarın, yıllardır bilinçsizce ve kendiliğinden bir tekrarı anlamına gelecektir.

20 Temmuz’un böyle bir tartışma ve değerlendirmeye vesile olması elbette bir rastlantı değildir. Zira 20 Temmuz yakın dönem işçi hareketinin iki “genel eylem”inden biridir. İlk genel eylem olan 3 Ocak, belli bakımlardan 20 Temmuz’a göre daha uygun bir ortamda gündeme gelmişti. ‘89 yılına işçilerin Bahar eylemleri damgasını vurmuş, ‘90 yılı ise tam bir hareketlilik yılı olarak yaşanmıştı. 1990 yılını boydan boya kaplayan ve ekseninde işçilerin bulunduğu büyük kitle hareketliliği, yılın sonuna doğru, Zonguldak madencilerinin sarsıcı direnişiyle doruğa ulaşmıştı. Hareketli bir yılın tepe noktası olan Zonguldak madenci eylemi, birbuçuk ay boyunca, ülke çapında işçi hareketi üzerinde etkili bir eylem ajitasyonu olmuştu. 3 Ocak tam bunun üstüne geldi. İki yılı kaplayan, sürekli genişleyen, yaygınlaşan ve Zonguldak direnişi şahsında kararlı ve militan bir hava kazanan bir kitle hareketliliği, kuşkusuz bir “genel eylem” için son derece

uygun bir zemindir. Fakat 3 Ocak buna rağmen bir fiyasko oldu, işçiler ve devrimciler tarafından bir soytarılık olarak değerlendirildi. Zira Türk-İş yöneticileri iki yıldır sokakta direnen işçileri genel eylem günü olan 3 Ocak'ta evlerine kilitlemişlerdi. Bu haince tutumu boşa çıkaracak bir devrimci müdahale gücü de olmayınca, tüm mücadele isteğine ve ön eylem deneyimine rağmen işçiler de bu tutumu aşamayınca, bilinen sonuç ortaya çıktı. Hareketli bir sürecin üzerine gelmiş olmanın tüm avantajlarına rağmen, devrimci bir önderlik ve organizasyon olmadığı takdirde, işçi hareketini ileriye taşıyacak militan bir genel eylemin olanaksızlığını, 3 Ocak somut olarak göstermiş oldu.

İkinci genel eylem olan 20 Temmuz ise, nispeten durgun bir ortamda gündeme geldi. 5 Nisan saldırısı bir eylemler zincirine yolaçmıştı. Fakat hain bürokratlar onu hızla bloke etmeyi başarmada fazla zorlanmadılar. 1 Mayıs ve Sivas katliamı yıldönümü gibi özel türden politik eylemler ile bazı tek tük direnişler dışında, 5 Nisan-20 Temmuz zaman diliminde işçi hareketine genel bir durgunluk egemendi. Genel çapta bir eylem çıkışı için bu durum kendi başına önemli bir dezavantajdı. Fakat 20 Temmuz'un önemli avantajları da vardı. 5 Nisan'da sermaye bir genel saldırı başlatmıştı; işçi sınıfı önemli kayıplara uğramıştı ve sermayenin yeni saldırı hazırlıkları gündemdedeydi. İşçi kitlelerinin buna karşı birikmiş öfkesi ve eylem isteği, 20 Temmuz genel eylem kararının gerçek kaynağıydı. Buna rağmen, bir günlük bir genel uyarı eylemi olarak 20 Temmuz, 3 Ocak türünden bir fiyasko olmadıysa bile, sınırlı, zayıf, etkisiz bir eylem olarak kaldı. Zira bir kez daha eylem tam bir önderlik ve organizasyon boşluğu içindeydi. Eylem için somut bir hazırlık, eyleme yönelik ciddi bir organizasyon ve kuşkusuz bunların da hazırlayıcısı ve yönlendiricisi olarak güvenilir bir önderlik olmadıkça, geniş işçi kitlelerinin genel bir eyleme etkin ve militan bir katılım gerçekleştiremediklerini 20 Temmuz açıklıkla göstermiş oldu.

Bu sonuç yaygın olarak şaşkıncı görüldü. Fakat buna ancak genel çapta bir eylemin, ülke çapındaki bir toplu sınıf hareketinin

anlamı üzerinde yeterince düşünmeyenler şaşabilirler. Nedir genel bir proleter sınıf eylemi? Bir kere, kendi içinde tanımlanmış hedefleri ve talepleri ne olursa olsun, bu çapta bir eylem, objektif niteliği bakımından tümüyle politik bir eylemdir. Bir sınıf tarafından bir başka sınıfın hükümetler aracılığıyla izlediği genel ya da özel politikalara yöneltilmiştir ve kendisi için ortak sınıfsal kazanımlar elde etmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, öncelikle bu yönüyle, yani amacı ve muhtevası bakımından tümüyle politiktir. Öte yandan, toplu bir sınıf hareketi olmasının yanısıra, Türkiye gibi ülkelerde bu tip bir eylem başta Anayasa olmak üzere mevcut yasalara tamamen aykırı olduğu için, dahası onların açık ve kaba bir çiğnenmesi anlamına geldiği için, biçim yönünden de tümüyle politik bir eylemdir.

Bütün bunlardan, ülke çapında bir genel eylemin proletaryanın sınıf mücadelesinin oldukça ileri ve üst bir biçimi olduğu sonucu çıkar. Bunun daha doğru ve tam anlaşılabilmesi için Türkiye gibi bir ülkede ve hele de Türkiye'nin bugünkü koşullarında yaşanacak toplu bir sınıf hareketi ile, barışçıl bir geleneği ve bu çerçevede belli yasal kazanımları olan Avrupa işçi hareketinin alışılmış genel grevleri arasındaki temelli farkın gözönünde bulundurulması gerekir. Türkiye'de az-çok başarılı bir militan genel grev, rejime vurulmuş ciddi bir politik darbe ve sınıf hareketinin gelişme seyrinde çok önemli bir sıçrama anlamına gelir. Dolayısıyla, eğer Türkiye gibi bir ülkede militan bir genel eylem sınıf hareketinin oldukça ileri ve etkili bir mücadele silahıysa; ortada eyleme dönük ciddi olmak bir yana herhangi bir önhazırlık ve eyleme güvenle sahip çıkacak ve yönlendirecek bir önderlik yokken, işçi sınıfının bu çapta bir eyleme inançlı ve etkili bir katılımı nasıl beklenebilir? İşçi sınıfı, güvenmediği, güvenmediğini her vesile ile hissettirdiği, eylem arifesindeki davranışlarında güvenilmezliklerini bir kez daha gördüğü sendika bürokratlarının ardından kavgacı bir ruhla bir genel eyleme katılabilir mi? 20 Temmuz bu sorulara kolayca değerlendirilebilir açıklıklar getirmiştir.

Şüphesiz, öyle durumlar olabilir ki, belli bir mücadele süreci

içinde pişmiş, bu mücadele süreci içinde önemli moral, siyasal ve örgütsel kazanımlar biriktirmiş, verili durumda militan mücadele isteğini yalnızca şiarlarla değil eylemlerle de gösterebilen bir sınıf hareketi, tepesindeki sendika bürokratlarını genel bir eylem kararına zorlayabilir ve böyle bir kararın olanaklarını, kendi mahalli ve taban inisiyatifi ile az-çok etkili bir biçimde değerlendirebilir. Böyle durumlar, genellikle bu zemin üzerinde gelişme imkanı bulmuş komünist ya da devrimci örgütlerin “öncü” müdahaleleriyle de birleştiği ölçüde, genel eylem militan ve kararlı bir kimlik kazanabilir. Ve nihayet, merkezi sendikal bürokrasinin ihaneti sonucunda eylem yenilgiyle sonuçlansa bile, bu savaşılarak alınmış bir yenilgi olur. Sonrasına yine de olumlu kazanımlar bırakır.

Ya da bir başka durum sözkonusu olabilir. Kitle hareketi politik kaynaşmalar içinde gelişir. Grevler, direnişler, politik gösteriler, sokak çatışmaları, mahalli genel grevler zinciri birbirini izler. Hareket öyle bir dinamizm kazanır ki, olaylar tırmanışa geçer ve hareket kendini bir genel grev-genel direniş noktasında bulur. Böyle durumlarda hareket zaten kendi önünü tıkayan bürokratik-hantal örgütleri de bir tarafa iter. Eylemin ulaştığı düzey ve dinamizme uygun düşen yeni örgütlenmeler yaratır, bunlar hızla mahalli planda birleşir ve giderek ülke çapında merkezileşir. Burada olayların kendiliğinden tırmanışı ile her düzeyde ve alanda olaylara devrimci öncü müdahale içiçe gelişir. Ve asıl önemli olan nokta, bu tür bir gelişmede, hareket genel grev aşamasında kalmaz; zamanında ezilmediği durumlarda, bu gelişme silahlı bir genel ayaklanmaya doğru tırmanır, mücadeleler zinciri devrimde doruğa ulaşır.

Fakat bugünün Türkiye’inde, bugünün politik koşullarında, bugünün işçi ve kitle hareketi gerçekliği ortamında, ne birinci ne de ikinci varsayıma uygun herhangi bir şey yoktur. Sınıf hareketi henüz son derece geridir. Politik yönden oldukça zayıf ve örgütsel bakımdan gelişmemiştir. Militan bir kimlikten ve bürokratik cendereyi parçalayan devrimci bir inisiyatiften yoksundur. Dayanışma bilinci ve özellikle de pratiği son derece

cılızdır (20 Temmuz öncesinde kamuoyunun gündemine yerleşen Gebze Direnişi, İstanbul ve İzmit işçilerinin herhangi bir eylemli desteğini alamamıştır). Devrimci hareket ise kendi konumundan işçi hareketinden daha kötü bir zayıflık içindedir. Genel bir eylemin oluşumunu sağlamak ve gidişatını etkilemek bakımından, örgütlü devrimci hareketin bugüne kadarki müdahaleci katkısı, denebilir ki ihmal edilebilir düzeydedir.

Böyle olunca, bugünkü verili koşullar içinde, 20 Temmuz'un zayıf bir girişim olarak kalması hiç de şaşırtıcı olmamalıdır. Yineleyelim ki, buna şaşmak, ülke çapında bir genel eylemin proleter sınıf hareketinin gelişme düzeyiyle ilişkisini kavrayamamanın bir göstergesi olabilir ancak.

Fakat daha da önemli bir sorun var. 20 Temmuz yalnızca bir genel uyarı eylemiydi. Genel bir iş durdurma eylemi olarak, kuşkusuz genel grev kategorisi içinde düşünülebilir. Böyle olsa bile yalnızca bir uyarı genel greviydi. İşçi sınıfı bu eylemiyle gücünü ve kararlılığını sermaye sınıfına ve hükümetine göstermiş olacaktı. İstemleri gözetilmez ve saldırıdan geri adım atılmazsa, bu saldırıyı bizzat püskürtmek ve bir dizi istemi sermaye hükümetine kabul ettirmek için (ve kabul ettirinceye kadar sürdürülecek) bir genel grev eylemine girişeceği konusunda, sermayeyi ve hükümetini uyarmış olacaktı. Dolayısıyla burada o an sonuç alma değil, fakat güç ve kararlılık gösterisi vardır. Eylemin süresi ve sınırı bellidir. Bu yönüyle aslında ülke çapında bir eylemin en geri ve en kolay biçimidir. Öyle ki, böyle bir eylemde merkezi sendika bürokrasisinin eyleme ihanetine rağmen az-çok bir başarı sağlamak, kısmi bir devrimci müdahale durumunda hiç de zor değildir.

Oysa istemleri ve hedefleri olan, bunların hiç değilse bir kısmını sermayeye dayatıp kabul ettirmek amacıyla olan bir genel grevde, durum tümüyle farklıdır. Böyle bir eylem merkezi bir yönetim, açık bir politika, eyleme ilişkin başarılı bir strateji ve taktik gerektirir. Eylem iki sınıfın ileri düzeyde ve ülke çapında bir karşı karşıya gelişidir. Her iki taraf da gücünü, kararlılığını, önderlik kapasitesini ve kıvraklığını en etkin biçim-

de göstermek zorundadır. Sendika kademelerini işçi sınıfı hainleri tuttuğuna göre, bu çapta bir eyleme hangi organizasyon ve önderlikle yanıt verilecektir? Durmadan genel grev çağrısı yapanlar sorunu hiç bu yönüyle düşünmüşler midir?

Genel grev-genel direniş üzerine döne döne eylem çağrısı çıkararak, sorunları bu yönüyle düşünmek ve bu açıdan hazırlanmak sorumluluğunu unutturuyorsa ortada gerçekten "boşa atış" vardır. Genel grev istemi ve şiarı kitle hareketinin kendi bağrından yükseldi. Bu isteme sahip çıkmak ve onun ajitasyonunu sürekli olarak sürdürmek elbette önemlidir. Fakat 20 Temmuz gibi yalnız "uyarı " sınırları içindeki bir eylemin ortaya çıkardığı gerçekler ışığında da enine boyuna düşünmek gerekir. Yakın bir genel grev hayalinden kurtulmak, onu gerçekten olanaklı kılacak nesnel ve öznel koşullar üzerine düşünmek, açık bir fikir edinmek ve kuşkusuz, işçi sınıfı tabanında etkin bir politik çalışma ile hareketi geliştirmek, böylece daha ileri eylem biçimlerini de olanaklı kılacak etkin, sabırlı, uzun süreli çaba içine girmek gerekir.

Hareketin öncü sektör ve birimlerden yoksunluğu

Bugünkü işçi hareketinin en temel zaaflarından biri de öncü sektör ve birimlerden yoksunluğudur. İşçi hareketinin bugüne kadar üzerinde fazlaca durulmayan bu zaafını 20 Temmuz belirgin bir biçimde ortaya sermiştir. Eğer özellikle büyük kentlerde şu veya bu işkolu ya da birkaç önemli sanayi birimi etkin ve sürükleyici bir tutum ortaya koyabilseydi, 20 Temmuz' un havası, gücü ve etkisi, özellikle de sokağa taşan kitlelerin oranı ve sokak eylemlerinin havası tümüyle başka olurdu. Örneğin Anadolu yakasında Cevizli Tekel birimi sokağa çıksaydı, ya da Ankara Asfaltı'nda bir kaç önemli fabrika aynı şeyi yapsaydı, ya da Topkapı vb. bir bölgede benzer bir inisiyatif gelişebilseydi, bunların herbiri kendi bölgesindeki bir çok önemli birimi de ardından sürüklerdi. Ya da hiç değilse onlar üzerinde sarsıcı bir ajitasyon etkisi yaratırdı. Ne var ki Bakırköy Sümerbank işçilerinin kendine yakın bazı

fabrikalarla birleşmeyi amaçlayan, fakat polis tarafından tehlike sezinlenerek engellenen dikkate değer girişimi dışında, 20 Temmuz'da böyle bir girişime tanık olunmadı.

Uluslararası işçi hareketinin olduğu kadar Türkiye işçi sınıfının geçmiş deneyimleri de, özellikle genel bir eylem sözkonusu olduğunda öncü sektör ya da birimlerin çok özel bir önem taşıdığını göstermiştir. İngiltere'yi 1926 yılında 9 günlük militan bir genel greve, güçlü direniş geleneği olan maden işçileri sürüklemişlerdir. 15-16 Haziran Direnişi, mücadele bilinci ve kararlılığı güçlü bazı fabrika birimlerinin öncelikle harekete geçmesi ve yürüdüğü güzergah boyunca önüne gelen fabrikaları boşaltıp ardından sürüklemesi sayesinde, o unutulmaz güce ve görkeme ulaşabilmişti. Yakın zamanda Zonguldak madencilerinin tüm işçi hareketini derinden etkileyen ve sendika bürokratlarını 3 Ocak'ta bir genel eyleme bizzat zorlayan direnişi buna bir başka örnektir. Kamu çalışanları kesiminde sağlık işkolu ile belediye çalışanları da aym konuda örnek verilebilir.

Fakat 20 Temmuz işçi hareketinin bu alanda kalıcı mevziler yaratamadığını gösterdi. Hareketi sürdürecektir öncü birimlerin yokluğu genel eylemin bir başka temel zaafı olarak ortaya çıktı. Bu olgu, komünistlerin, belli bir değerlendirilmenin ışığında seçilmiş, özel ve ısrarlı bir çalışmayla üzerinde yoğunlaşmış birimler sorununun, hareketin genel gelişimi için taşıdığı canalcı önemi daha somut düşüncelerini gerektirmektedir.

20 Temmuz ve Sendika Şubeler Platformu

20 Temmuz'un bir başka önemli dersi ise sendika alt kademeleri ile ilgilidir. Yeni dönem liberallerinin sevdiği ve işçi hareketi için en önemli çıkış olarak gördüğü Şubeler Platformu'ndan söz ediyoruz. 20 Temmuz açıklıkla göstermiştir ki sendika şubelerinde kuşkusuz tek tük demokratlar vardır, fakat mücadeleyi sürükleyecek devrimciler yoktur. "Dürüst"lük, "namuslu"luk gibi kendi başına boş ahlaki kategorileri bir yana

bırakırsak, bazı şubelerde, en iyi niyetli bir politik yaklaşımla ancak küçük-burjuva demokratları diyebileceğimiz bazı insanlar var. Ne var ki işçi sınıfının sendika hareketi içinde demokrat dostlara değil devrimci önderlere ihtiyacı var. Unutmamak gerekir, bu reformist demokratlar işçi sendikalarının başındadırlar. İçlerinden birkaçını dışında tutarsanız, tüm ötekiler gerçekte sendika bürokrasisinin bir parçasıdırlar. Sınıf hareketini bugünkü barışçı-uysal çizgide tutabilmek için merkez yönetimlerine göre daha incelikli manevralar içindedirler. Bunun platformu ise tam da o çok övülen Sendika Şubeleri Platformu oluyor. Bu platformların sınıf hareketini bir adım daha ileri taşımak için ne yaptıklarını işçi kitleleri önünde sorgulamak bugünün önemli görevlerinden biridir. Bir-ikisi hariç tüm öteki şubelerin 20 Temmuz'da ve örneğin İstanbul'da ne yaptıklarının üzerine gidilmelidir. Görülecektir ki, içlerinden çoğu kılını bile kıpırdatmamıştır. Öteki bazıları, örneğin Harb-İş İstanbul Şubesi yöneticileri, kısa bir eylemden sonra, Aksaray'a yürümek isteyen işçi kitesini toplayıp gerisin geri işbaşına götürmüşlerdir (ki bu olayın kahramanı, öte yandan, küçük-burjuva demokrat dostlarının gönlünü "Yaşasın iş-ekmek-özgürlük mücadelemiz!" diyerek hoş etmekten de geri durmamaktadır).

Oysa Şubeler Platformu'nun "namuslu" ve "dürüst" bürokratları 20 Temmuz kararının onurunu yüklenmekle kalmamış, eylem öncesinde yayınladıkları bildiride şu somut çağırışı da yapmışlardı: "Haydi eyleme katılmaya, direnmeye. Şimdi görevimiz; eşimiz, çocuğumuz, arkadaşımız, dostumuzla eylem günü meydanları doldurmak, taleplerimizi haykırmaktır". Kuşkusuz çağrı güzel! Ya pratik? Bir başka vesileyle ifade ettiğimiz gibi, "Bu alt kademe bürokratlarında, küçük-burjuva demokratizminin bu 'dürüst ve namuslu' dostlarında laf çok, fakat günü geldiğinde eylem yok"!

Bu onların ahlakıyla değil, öncelikle politik konumuyla ve tutumuyla ilgili bir sonuçtur. Reformizm bunların ruhuna sinmiştir. Onlarda sınıf hareketini ileriye taşıyacak devrimci bir dinamizm aramak kendini ve başkalarını aldatmaktır. Bu bürokratların sınıf-

la ilişkileri de gerçekte bürokratik sendikal geleneğe ve işleyişe göredir. Bağımsız bir inisiyatife sahip işçi komitelerinden öcü gibi korkarlar. Onları ancak kendi uzantıları olmak, kendi denetimleri dışında hareket etmemek kaydıyla kabul edilebilir ya da katlanılabilir bulurlar. Bir genel eylem öncesinde bile olağanüstü bir işyeri işçi temsilcileri toplantısı yapmak ihtiyacı duymazlar. Bu "namuslu ve dürüst" reformistler üzerinde onların özürçüleri durumundaki bazı reformist odakları (İP ve TDKP vb.) ele alırken biraz daha durmamız gerekecek.

20 Temmuz ve ileri işçi kuşağı

20 Temmuz fabrika ve işyerlerindeki ileri işçiler açısından ne göstermiştir? Bu sorunun yanıtına geçmeden önce belirtelim ki "ileri işçi" kategorisi gerçekte çok heterojen bir bileşimden oluşmaktadır. Siyasal bilinç düzeylerinden ve devrimci örgütlerle bağlarının somut durumundan bağımsız olarak, proleter kitle hareketinin ortaya çıkardığı ve bu hareketin seyrinde şu veya bu biçimde rol oynama konumunda bulunan oldukça geniş bir kesimdir bu. Duygusal olarak sosyalizme eğilimlidirler. Fakat gerçek politik düşünüş ve davranış biçimleriyle güçlü bir biçimde reformizmden etkilenmişlerdir. İçlerinden henüz küçük bir azınlık devrimci örgütlerle şu veya bu düzeyde örgütlü bağ içerisinde. Ne var ki devrimci hareketin çok büyük bir bölümüne egemen küçük-burjuva demokratizmi, örgütlü bağ içindeki bu unsurların bile düşünüş ve davranışta az ya da çok reformist konumu sürdürmelerine yolaçmaktadır. Geçmişte Kağıthane, yakın günlerde ise Gebze direnişi, devrimci olmak iddiasındaki bazı gruplara yakın unsurların pratikte reformist tutumların taşıyıcıları olduklarını somut olarak göstermiştir. Bunların izledikleri davranış çizgisi ya direnişlerin kısırlaşp yozlaşmasına (Kağıthane), ya da utanç verici bir teslimiyetle sonuçlanmasına (Gebze) yolaçabilmiştir. Çoğu kere daha sıradan, görünürde sosyalist politik bilinci daha zayıf ileri işçiler, şu veya bu grup taraftarı işçilerden daha tutarlı ve militan bir mücadele çizgisine yakın

olabilmektedirler.

Bugünkü durumları ve kusurları ne olursa olsun, bu ileri işçi kesimi, işçi hareketinin yıllardır biriktirdiği en önemli kazanımlardan biridir. Komünistler bu işçi kategorisinin zaaflarına bu kesime bir çizgi çekmek için değil, tam da objektif durumlarının doğru kavranılması temeli üzerinde, kendi görevlerine açıklık kazandırmak için işaret ederler. İşçi hareketi içinde reformizme ve onun devrimci hareketteki yankısı olan küçük-burjuva demokratizmine karşı ideolojik-politik mücadele ile sosyalist bilinci ve devrimci militan sınıf tutumunu yaygınlaştırma çabası, tam da bu ileri işçi ögeleri kazanma mücadelesidir. Bu işçi kesiminin bugünkü zayıflığı, gerçekte sosyalizm ile sınıf hareketinin birleştirilmesi sürecinin, demek oluyor ki komünistlerin sınıfın ileri kesimlerini sosyalizme kazanma ve devrimci sınıf partisi olarak örgütleme çalışmasının zayıflığının bir göstergesidir. Sözkonusu zayıflık bu işçilerin ya örgütsüzlük ortamında ve bilinç karışıklığı içinde bocalamalarına, ya da örgütlülük adı altında küçük-burjuva demokratik akımlar tarafından demokratik bir politik bilinçle sınırlanmalarına, böylece gerçek sınıf tutumlarından uzaklaşmalarına ve bozulmalarına yolaçmaktadır.

Örgütsüzlüğün ve devrimci sosyalist bir perspektiften yoksunluğun yarattığı tüm zayıflıklara rağmen, pervasız bir sermaye saldırısı ile işçi kitlelerinin birikmiş hoşnutsuzluğu üzerine gelen 20 Temmuz eyleminde ileri işçiler etkin bir rol oynayabilirlerdi. 20 Temmuz'a güçlü ve militan bir hava kazandırabilirlerdi. Komünistler eylemi önceleyen değerlendirmelerinde bu olanağa özellikle işaret etmişlerdi:

“Bu kez eylem yaygın olarak işyerlerinde gerçekleşecektir. Böylesine genel bir eylemi işyerleri düzeyinde denetim altında tutmak konusunda ise bürokratların olanakları sınırlıdır. Bir çok yerde eyleme militan bir hava kazandırmak, sokaklara doğru taşımak için imkanlar vardır. Yeter ki devrimci işçi önderleri buna cesaret etsin, enerjik bir inisiyatif ortaya koyabilsinler. Unutmamak gerekir ki 20 Temmuz 5 Nisan'ı izleyen kapsamlı bir sermaye saldırısının üzerine gelmektedir. Yaşam koşulları

iyice kötüleşen ve kitlesel tensikatların konusu olan işçilerin öfkeleri burnundadır. Bir kez daha herşey gösterilecek devrimci cesaret ve inisiyatifle orantılı olacaktır.” (15 Temmuz ‘94)

Ne var ki bu beklenti gerçekleşmedi. İleri işçiler, pek az olumlu örnek dışında, devrimci cesaret ve inisiyatif gösteremediler. Bu olgu, komünistlerin eylem sonrası değerlendirmelerinde açıkça ve yüreklice dile getirildi: “20 Temmuz genel uyarı eylemi, bu ‘ileri’ kesimin sanıldığında da geri, cesaretsiz, eyleme dönük inisiyatiften önemli ölçüde yoksun, sokak eyleminin riskleri karşısında korkak olduğunu açıkça göstermiştir. ... Burada yalnızca yaygın olan eğilime değiniyoruz ve bu elbette öncü unsurların bir çok fabrikada ve özellikle kamu işyerlerinde gösterdikleri olumlu çabaları gölgelememelidir.” (1 Ağustos ‘94)

Kuşkusuz bu bir suçlama değil. Yalnızca mevcut durumun, bugünkü ileri işçi kesimi gerçeğinin, objektif bir tanımıdır. Ve amacı, bir kez daha sınıf hareketine dönük yakıcı devrimci görevlere işaret etmektir. Yukarıdaki sözlerden sınıfa ya da sınıfın ileri kesimlerine güvensizlik sonucu çıkaranlar, ancak basit demagoglar ya da iflah olmaz kuyrukçular ile işçi dalkavukları olabilir. Bir çok eylem ve kuşkusuz son olarak 20 Temmuz eylemi, ileri işçi kesiminin bu zaafalarını tüm açıklığı ile ortaya koymuştur. Temelde bunun sorumluluğu işçi sınıfı devrimcileri olmak iddiasındaki bizlerin omuzlarındadır. Sınıf öncüsü bizimle değil, örgütlü siyasal çabamızla biz onunla buluşmak sorumluluğu ile karşı karşıyayız. Eğer bugüne kadar bu doğrultuda fazla bir mesafe katedememişsek, son eylemle bir kez daha ortaya çıkan mevcut durumun dolaysız siyasal sorumluluğunu da biz taşıyoruz demektir. Bu tartışılmaz bile.

Fakat bu hiç de bizim mevcut durumu olduğu gibi, tüm çıplaklığı ile ortaya koymamıza ve tanımlamamıza engel değildir. Tersine, doğru ve sağlıklı bir devrimci müdahale için, rahatsız edici gerçek olduğu gibi görülmeli, tahlil edilmeli ve tanımlanmalıdır. Daha da önemlisi, bu gerçeği yalnızca kendimize saklamamalı, bu gerçekliğin nesnel ifadesi olan ileri işçinin kendisine de tüm acımasızlığı ile açıklamalıyız. Polisin hayvanca

saldırısı ve tehditi başlayınca, dolayısıyla “öncüler” olarak kendileri için gözaltı ve tutuklanma riski doğunca, hemen “Biz bu direnişi nasıl bitirebiliriz” korkusuna ve telaşına kapılan, salt bu kaygıyla utanç verici bir teslimiyeti bilinçli olarak seçen sözde “devrimci” işçiler var bugün. Bunların yüzüne kendi gerçeklikleri kırbaç gibi şaklatılmadığı sürece ve “Şanlı Gebze Direnişi” dalkavukluğu ile yetinildiği takdirde, sınıf hareketinde ve devrimci militan sınıf tutumunda bir arpa boyu yol almak mümkün değildir.

İleri işçi kesimi bahsinde son olarak Kürt işçilerinin durumuna da kısaca değinmek durumundayız. Sınıfsal ve ulusal çifte baskı altındaki Kürt işçilerin devrimci fikirlere ve mücadeleye daha kolay eğilim duyduğu ve ileri işçi kesimi içinde önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Fakat olaylar gösteriyor ki bu kesimin Kürt özgürlük mücadelesine duyduğu olağan yakınlık, gitgide onların sınıf cephesinde oynayabileceği olumlu rolü sınırlayan, hatta önemsizleştiren sonuçlar yaratmaktadır. Bu verili sonuç, özgürlük mücadelesine duyulan yakınlığın milliyetçi ideolojik çarpıklıklara yolaçtığını, ulusal dargörürlülüğü beşlediğini, sonuç olarak sınıf bilincini felce uğrattığını gösteriyor. Bunun politik-partik sonucu, sınıf hareketinde etkin bir devrimci rol oynamaktan geri durma, politik ilgiyi Kürdistan’daki mücadeleyle sınırlama ve ona kilitleme, sınıf cephesinde ise yalnızca çalışma ve yaşam koşullarına yönelen dolaysız saldırılara tepki verme, bunu da doğal olarak ekonomik-sendikal bir çerçevede tutma biçiminde ortaya çıkıyor.

Genel değil fakat yaygın durum budur ve bu sınıf hareketi için çok temelli bir zaafın ifadesidir. Çifte baskı altında olmak sınıf bilinçli bir Kürt işçisine sınıf hareketinin devrimci gelişiminde çok daha etkin ve özel bir rol oynamak sorumluluğu yüklemektedir. Bu sınıf hareketinin gelişimi için çok özel bir olanaktır. Kaldı ki mensup bulunduğu Kürt halkının özgürlük mücadelesine en etkin katkının yolu da budur. Eğer bir Kürt işçisi bunu unutmaz, kendisini yalnızca ya da büyük ölçüde ulusal baskının getirdiği sorunlarla ve ona karşı mücadeleyle sınırlarsa, bu onun

devrimci sınıf bilincinden yoksun olduğunu, ulusal soruna kendi sınıf çıkarları ve konumundan değil, Kürt burjuvazisinin konumundan yaklaştığını gösterir. Ezilen sınıfa mensup bir işçide ulusal dörgörürlük eğilimi ve tutumu, kendi burjuvazisinin ideolojik-politik hegemonyasının dolaysız bir göstergesidir.

Komünistler bu soruna çok ayrı bir önem vermelidirler. Sınıf hareketinin devrimci gelişimini sağlamak ve sınıf öncüsünü sosyalizme kazanmak mücadelesinin aynı zamanda ulusal hareket ile sosyalist sınıf hareketi arasında ideolojik-politik net ayrımlar çizmeyi, milliyetçi ideolojiye ve dargörürlüğe karşı sistematik bir mücadele vermeyi gerektirdiğini bir an bile unutmamalıdır.

* * *

20 Temmuz'a ilişkin değerlendirmeler bahsinde, bir de Şubeler Platformu üzerinden sendika bürokrasisinin özürçülüğünü yapanların durumlarını ele almak gerekmektedir. Bu hiç de onur verici olmayan davranışın iki önemli ve bu alanda birbiriyle yarışan temsilcisi İP ve TDKP'nin soruna yaklaşımlarını gelecek sayımızda ele alacağız.

Ekim, sayı:104
1 Eylül '94

Sendika bürokrasisinin özürçüleri

Liberal kuyrukçuluğun eleştirisi

İP ve TDKP, 20 Temmuz eylemi öncesi ve sonrası tutumlarında şaşkırtıcı ölçüde benzerlik gösteren iki grup olarak ortaya çıktılar. İkisi de 20 Temmuz öncesinde eylemi sendika şube platformlarına ihale etmişler ve bu çerçevede sendika ara kademelerinin propagandasını üstlenmişlerdi. Eylem sonrasında ise eylemin başarısını (kuşkusuz kendileriyle de bağlantısını kurarak) şube platformları hanesine yazdılar. Bununla kalmadılar, birbirlerine paralel olarak devrimcilere karşı onların avukatlığını üstlendiler. Daha sonra örnekleriyle göreceğimiz gibi, bunu yaparken kullandıkları argümanlar birbirinin neredeyse tıpkısıydı. Bu olgu şaşkırtıcı değildir. Zira geçmişten devralınan belli farklılıklara rağmen, demokrasi programını temel almak ve ara kademe sendika bürokratları üzerinden liberal bir işçi politikası izlemek biçiminde özetlenebilecek bir konum, bugün bu iki grubu birbirine hayli yakınlaştırmış bulunmaktadır. Yakınlaşmayı burada objektif konumlarındaki benzeşme anlamında kullanıyoruz.

Liberal kuyrukçulara göre 20 Temmuz “başarı”sının mimarları: Sendika şube platformları

Bu iki grubun eylem öncesi ve sonrası tutumlarına kısaca bir göz atalım. Şube platformlarına yakıştırmadık olumlu sıfat bırakmayan ve onları “sınıf hareketinin sorumluluklarını doğrudan üstlenme göreviyle” onurlandıran TDKP, elbette 20 Temmuz kararını da bu ara kademe bürokratlarının başarı hanesine yazdı. Bu yeni dönem liberalleri eylem sonrasındaki değerlendirmelerinde ve Merkez Yayın Organlarında, bunun uzunca bir dökümünü de verdiler. Sendika şubeler platformlarının 20 Temmuz’u Türk-İş merkez yönetimine dayatmakla kalmadıklarını, dahası yığınları sokağa dökmek için militan bir ön hazırlık çalışması yürüttüklerini yazdılar (*Devrimin Sesi*, sayı: 179). Böyle olunca eylemi yönetmek görevi ve onuru da doğal olarak onlara ait olacaktı. Nitekim eylem öncesinde MK adına yayınladıkları bildiride bunu bir çağrı halinde ifade ettiler.

İP yayın organı *Aydınlık* ise eylem öncesindeki sayısında şube platformlarının “eylemin başında” bulunduğunu yazmış, bu platformların eylem öncesinde adeta bir savaş karargahı gibi çalıştıkları mutlu haberini duyurmuştu: “Platformlar, eylemi başarıyla gerçekleştirmek için plan ve taktiklerini belirlemek üzere toplantılar yapıyor. Sonuna kadar da eylemin başında olacaklar.” (16 Temmuz ‘94)

Eylem sonrasına geçiyoruz. *Aydınlık* 20 Temmuz’u “Başarılı Başlangıç” başlığıyla verdi ve tahmin edilebileceği gibi başarıyı şubeler platformu hanesine yazdı. Bu konuda lafı fazla dolandırmadı. Şube platformları sayesinde eylemin sokağa taşırıldığını, alanlarda mitinglerle taçlandırıldığını yazdı (23 Temmuz ‘94). Bir sonraki sayısının konuyla ilgili Başyazısında ise, sorunu en kesin ifadelerle özetledi: “İşçi-memur eylemi kendi güç ve önderlik odaklarını da yaratarak ilerliyor. Sendikaların şube platformları, eylem kararlarının alınmasından uygulanmasına kadar her aşamada iyi bir sınav verdi.” (30 Temmuz

20 Temmuz’u “Sendika Ağalarına Rağmen Eylem” başlığıyla veren *Gerçek* dergisi ise uzun haberini şu değerlendirmeye noktaladı: “20 Temmuz eylemi, komiteler kurarak genel grev yapılabileceği, aksi halde işçinin sendikaların çağrısıyla genel greve gitmeyeceği düşüncesini yerle bir etti.. Sadece sendikaların çağrısıyla bir genel grevin başlayabileceği ortaya çıktı. Sendika Şubeler Platformu, konfederasyonlara rağmen, işçileri sokağa çağırma cesareti gösterirken, bulunduğu pozisyondan ileri adım atabileceğini gösterdi” (23 Temmuz ‘94). Bu heyecanlı fakat dayanaksız değerlendirme, kuşku yok ki *Gerçek*’in gerçeği tepetaklak etme konusundaki alışılmış yayın çizgisine yeni bir örnek oluşturmaktan öteye bir önem taşıyor. Tabanda devrimci çalışma ve örgütlenme ile devrimci taban inisiyatifi karşısında, sendika kademelerinin rolüne ve inisiyatifine yapılan bu özel vurguya ve onun gerisindeki kuyrukçu-bürokratik mantığa dikkat edilmelidir.

TDKP’nin konuya ilişkin değerlendirmesi ise Ağustos başında ancak çıkabilen Temmuz ‘94 tarihli *Devrimin Sesi*’nde (sayı:179) yer aldı. “Devrimci Komünist Partisi ile işçi sınıfının ana kitlesi arasında giderek güçlenen bağ” üzerine yaratılan pembe hayaller ile sendika şube platformlarına atfedilen sözde devrimci misyonun 20 Temmuz gerçeği karşısında çökmesinden olmalı, tüm sayıya baştan sona illiklik ve düzeysizlikle elele giden bir hırçınlık egemen. 20 Temmuz’a ilişkin olarak bu sayının neredeyse üçte ikisini kapsayan bir sürü bozuk boş lafın içinde, denebilir ki tek anlamlı değerlendirme (aşırı bozuk Türkçesine rağmen) şu aşağıdaki sözlerden ibarettir: “Olaylar ve olgular, bir kez daha gösterdi ki, fabrika çalışması; hareketin fabrikalarda kök salması için, tüm enerjiyi harcama, tayin edici önemdedir.”

Bu gizli bir hüznü dolu sözler, 20 Temmuz’un beklenenden çok çok zayıf geçmesinin, sendika bürokratlarından umulanın gerçekleşmemesinin yarattığı derin hayal kırıklığını dile getiriyor. Bu duygu yazının tümünde, dahası sözkonusu sayının tümünde yeterince açık görülebiliyor. Ne var ki bu satırları okuyan-

lar, sabah akşam sendika şube platformlarını reklam eden, onları “Türkiye işçi sınıfı hareketini ileriye taşıyacak merkezler”; “işçi hareketinin umut bağlayabileceği” biricik sendikal mihrak; “gerek ortaya çıkışları itibariyle, gerekse gelişme ve yaygınlaşma sürecinde, burjuva sendikacılığının dayandığı temelleri sarsan özellikler” taşıyan platformlar, vb. olarak sunan bu liberal kuyrukçuların, 20 Temmuz sonrasında nihayet bu dayanaksız hayalleri terkettiklerini sanabilir. Oysa durum hiç de böyle değil. Yukardaki satırlara her zaman olduğu gibi militan bir şube platformları savunusu ile “namuslu ve dürüst”, “sınıftan yana ve sınıf kaygusu güden” sendikacılar edebiyatı eşlik ediyor. Bu platformlar, sık sık yapıldığı gibi, “sınıfın dinamik kesiminin atılım aracı” olarak tanımlanıyor. Yetmiyor, daha kapsamlı tanımlara yer veriliyor. “Sınıfın sorunlarını çözmede, dinamik bir mihrak olma özelliği taşıyan ve işçi sınıfının, sendika bürokrasisi ve burjuvaziye karşı yürüttüğü mücadelede gündeme getirdiği sendika şubeleri platformları” bile denebiliyor.

Bu yeni liberaller bir an isteseler de başka türlü konuşamazlar. Zira “parti”nin tüm işçi politikası “iş, ekmek, özgürlük” stratejik sloganı ve “sendika şube platformları” taktiği üzerine oturuyor. Ki bu ikisi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Birinin çökmesi ötekini de çökmesidir. Daha da önemlisi, “sınıfın öncüsü”nün şimdiden kazanılmış bulunduğu, sınıfın kitesinin de kazanılmakta olduğu, zaten daha şimdiden “parti” ile “sınıfın ana kitlesi arasında giderek güçlenen bir bağ kurulduğu” türünden efsanelerin oturduğu asıl temel de, tam da “parti”nin bu sendika şube platformları politikası ve pratiğidir. Onun iflasının itirafı tüm politikanın, dolayısıyla tüm efsanenin çökmesi demektir. Böyle olunca, bu baylar şube platformlarının kaba tutarsızlıklarından dolayı zaman zaman yakınsalar da, stratejik angajmandan dolayı dönüp yine onu savunmak durumunda kalıyorlar. Bunun traji-komik bir örneği için, İstanbul Sendika Şubeleri Platformu’nun 4 Ağustos ‘93 tarihli bildirisi üzerine yazılmış yazıya bakılabilir. (*Sendika-Siyaset İlişkisi ve Siyasetsiz Sendika, Özgürlük Dünyası*, sayı: 60, Ekim ‘93, s. 34-38). Sözkonusu bildirisinde İstanbul Şubeler Platformu,

liberallerimizin “sınıfın ana kitlesine ulaştık” üzerine yarattığı şamatayı hedef almış ve şunları söylemişti: “İstanbul Sendika Şubeler Platformu hiç bir partinin, siyasi görüşün güdümünde olmadığını ve bundan sonra da olmayacağını açıkça belirtir. Platformun hedefi ideolojik değildir...”. Tutum ve konum yeterince net, Ama neyleyim ki, yeni dönem liberalleri bu platformlara muhtaç olmak ne kelime, düpedüz mahkumdurlar.

Aydınlık, 20 Temmuz değerlendirmelerinde, sınıf hareketinin şube platformları şahsında “kendi güç ve önderlik odakları”nı yarattığını, bu odağı oluşturan platformların “her aşamada iyi bir sınav” verdiğini yazmıştı. *D. Sesi* ise, hazırlık aşamasında çok iyi bir sınav veren şube platformlarının 20 Temmuz’da, yani “belirlenen kararları uygulama” aşamasında pek de iyi bir sınav veremediğini itiraf etmek zorunda kalıyor. Çoğu şubenin eylemden kaçtığını, hatta içlerinden bazılarının “eylem kırıcılığına varan tutumlar” gösterdiğini yazıyor. Fakat bunu hemen izleyen satırlarda sonuç olarak ortaya koyduğu yargı, *Aydınlık*’inkinden hiç de farklı değil: “Sendika Platformları’nın tutumunda, önemli bir atılım; düzen ve sendika ağlarının tüm tehdit ve baskılarına rağmen, işçilere doğru mesajlar verebilme cesaretinin gösterilmesidir.” Kendi aralarında koordinasyonu sağlayan ve “kimi sendika genel merkezleriyle ortak tutum belirleyen Şubeler Platformu, elbette işçi sınıfının güven ve desteğini kazanacaktır.”

Evet, aynen böyle! 20 Temmuz’un ardından ve 20 Temmuz’un gösterdiklerine rağmen, kuyrukçu liberaller işçilere sendika bürokratlarına güvenmelerini, onları desteklemelerini telkin edebiliyorlar!

20 Temmuz’da bir kez daha açığa çıkan çıplak gerçeklere rağmen devrimcilik adına böyle değerlendirmelerin yapılabilmesi yüzkızartıcıdır. Fakat sorunun açıklaması, bunu yapanların gerçekte devrimci olmamaları ya da artık devrimcilikten kopmuş olmalarındadır. Böyle bakılınca ortaya konulan davranış şaşkıncu gelmeyecektir. Sınıf hareketinde bir parça etki kazanmak için hemen tümü de reformist olan ara kademe sendika bürokratlarının kuyruğuna sımsıkı sarılanlar, tüm umudunu bu olanağa bağlayanlar,

sınıf hareketini devrimci bir çizgide ve buna uygun düşen araçlarla ilerletme görevine yabancı olanlar, elbette katı gerçeklere sırt çevirerek bürokratlara dalkavukluğu sürdürmekten başka birşey yapamazlardı.

20 Temmuz'da şube platformları gerçekten olumlu bir rol oynamış olsalardı, komünistler bunu yalnızca sevinçle karşılardı. Ne var ki olgular apaçık ortadadır. 20 Temmuz eylemi sendika şube platformlarının samimiyetsizliğini ve ikiyüzlülüğünü en kör gözlerin görebileceği açıklıkla ortaya koymuştur. Eylem öncesinde işçileri sokağa ve meydanlara çıkarmaktan sözeden ve herbirinin altında çok sayıda fabrika ve işletme bulunan bu onlarca şube eylem günü ne yapmıştır? Sokağa ve alanlara kaç sanayi birimini, kaç fabrikanın işçilerini taşımışlardır? Taşımayı başarmak bir yana, bu doğrultuda hangi somut çabayı harcamışlardır? Böyle olumlu bir çaba harcamak da bir yana, bu bürokratların "Haydi yürüyüşe, haydi Aksaray'a!" diyen işçi topluluklarını engelleyerek eylem kırıncılığı bile yaptıklarını, bizzat liberal kuyrukçularımız itiraf etmek zorunda kalmıyorlar mı?

Olgular yeterince açıktır. İstanbul bir işçi denizidir. Bu ildeki büyük sanayi işletmelerinin önemli bir bölümünde platforma mensup şubeler örgütlüdür. Eğer bu yüzlerce fabrikadan yalnızca bir düzinesi sokağa taşınsaydı, 20 Temmuz'un havası baştan aşağı değişirdi. Oysa Aksaray ve Kartal'a işçilerden çok memurlar geldi. Aksaray'a yalnızca TÜMTİS gibi önemsiz bir işkolunun bir grup işçisiyle, yine marjinal bir kaç işletmenin işçileri gelebilmiştir. Kartal'a ise bir grup yol işçisi ile deri işçisi katılmış, fabrika düzeyinde herhangi bir toplu işçi katılımı olmamıştır. Ankara'da durum hepten kötüdür. İzmir'de ise, toplanma noktası olan Türk-İş 3. Bölge Temsilciliği önüne toplanan memurların, alanda işçi bulamayınca, "Memurlar burada, işçiler nerede?" şeklinde tepkili sloganlar attıklarını hatırlatmak bile durum hakkında yeterli bir fikir verebilir.

Durum bu olduğuna göre, "dinamik bir önderlik odağı" olarak sunulan şubeler platformunun o çok övülen başarısı nerede? 1 Mayıs gibi politik bir eylemde 70 bin kişinin alanlara

toplandığı İstanbul'da ve üstelik 5 Nisan gibi isyan ettirici bir saldırının ardından, bir genel eylem gününde ancak 10-15 bin işçi ve memurun alanlara toplanmış olmasını başarı saymak için, kişinin sendika bürokratlarına iflah olmaz bir özürücü ve dalkavuk olması lazım.

5 Nisan'm ardından hoşnutsuzlukları katmerleşen sınıf kitlelerinin eylem isteği ve potansiyelinden kuşku duyulamayacağına göre, ortada iki ana ihtimal var. Ya sendika şubeleri eylem günü ve başarılı bir eylem için yeterli çabayı göstermişlerdir, fakat tüm bu gayretlerine rağmen, gerekli araç ve mekanizmalardan yoksun oldukları, yani sınıf tabanıyla organik örgütsel bağlara sahip bulunmadıkları için ve daha da önemlisi, onlara yeterli güveni veremedikleri için işçileri sokağa döke-memişlerdir. Ya da, önden ettikleri tüm iddialı laflara ve somut eylem çağrılarına rağmen, eylem günü pek az istisna dışında işçileri eyleme yöneltmek için herhangi bir çaba sarfetmemişler, dahası tabandan ortaya çıkan muhtemel inisiyatifleri bile yer yer dizginlemişlerdir. Birinci olasılık tüm iyiniyetlerine rağmen şube yönetimlerinin bugünkü durumlarıyla gerçekte sınıftan kopuk bürokratlar olduğunu gösterir. Bu durumda, onları sınıf hareketinin "dinamik önderlik odağı" olarak sunmak için kişinin kör ve şaşkın olması gerekir. İkinci olasılık, şube yönetimlerinin, sınıftan kopuk bürokratlar olmanın da ötesinde, ikiyüzlü siyasal sahtekarlar olduğunu gösterir. Bu durumda da bunlardan oluşan bir platformu işçilere umut bağlayabilecekleri biricik sendikal mihrak olarak sunmaya kalkmak, gafletten de öteye, sınıf hareketi-ne gerçek bir ihanettir.

Gerçekte ise durum yukarıdaki iki olasılığın toplamıdır. Bu iki farklı durum aslında platformların bugünkü gerçek bileşimini vermektedir. Bir kısım yönetici iyi niyetli, sınıfın iktisadi-demokratik hakları için birşeyler yapmak isteğinde, fakat reformist ve sınıftan kopuk bürokrattır. Diğer bir kısım yönetici ise, taban baskısı karşısında ve kuşkusuz, bu baskıyı boşa çıkarmak ve kendinden öteye, somutta sendika merkezlerine yöneltmek için görünürde "sınıftan yanadır", gerçekte ise sınıf eyleminden öcü

gibi korkan sahtekar bürokrattır.

Herşeye rağmen bu bürokratlara belli kararlar aldirmek ve belli çağrılar yaptırmak sınıf hareketi için elbette bir olanaktır. Böyle bir olanağa sırt çevirmek ya da onun önemini küçümsemek çocukça bir budalalık olur. Fakat taban baskısının ve devrimci hareketin genel baskısının “yan ürünü” bu olanağı alıp abartmak, bundan reformist bürokratlar için olmadık sonuçlar çıkarmak, bunu “önderlik odağı” (İP) ya da “dinamik işçi mihrakı” (TDKP) gibi tanımlamalara dayanak yapmak için ya kör olmak, ya da bu bürokratlarla aynı ideolojik-politik platformda bulunmak gerekir. Kuşku yok ki İP ve TDKP için geçerli olan bu ikincisidir. Onlar sendikal bürokrasinin alt kademelerinde kendini gösteren reformist demokratizmin politik plandaki iki gerçek temsilcileridirler.

Liberal kuyrukçuluğun temelleri ve anlamı

İşçi sınıfının iktisadi çıkarları ve bu çıkarlarla bağlantılı kısmi demokratik istemleri için mücadele yürütmek -eski DİSK'in işçi sınıfı hareketi tarihi içinde oynadığı rol sanıyoruz en iyi böyle özetlenebilir. Hızlı kapitalist gelişmenin sosyo-politik sonuçlarının kendini her alanda göstermeye başladığı '60'lı yıllar, aynı zamanda, işçi sınıfının aşırı sömürüye ve kötü çalışma koşullarına karşı kısmi demokratik haklar için mücadeleye atıldığı yıllar oldu. Grev ve toplu sözleşme haklarının kazanıldığı bir dönemde Türk-İş sınıfın bu alandaki potansiyeline barikat oluşturunca, buna ilerici bir tepki olarak DİSK doğdu.

Adındaki “devrimci” ibaresine rağmen DİSK hiçbir zaman sol reformist bir çizgiyi aşamadı, fakat sınıfın iktisadi mücadelesine ve dar demokratik istemlerine belli sınırlar içinde hep karşılık verdi. Zaman zaman kendisine egemen olan politik eğilimlerdeki tüm değişme ve oynamalara rağmen, nispeten bilinçli dinamik bir tabana sahip olmanın da avantajıyla DİSK, tüm '80 öncesi tarihi boyunca bu sınırlar içindeki bir mücadelecilik kimlikle özdeşleşti. DİSK'in sendikal cephede ve iktisadi mücadele alanın-

daki nispi üstünlüğünü ve ilerici rolünü açıklamak gereksizdir. Bu sınıf hareketi tarihine malolmuş basit bir gerçektir. Kısmi demokratik istemlere dayalı siyasal mücadelesine ise, görkemli 1 Mayıs gösterilerinden DGM direnişlerine kadar bir dizi demokratik anti-faşist eylemi ve etkinliği örnek olarak sıralamak mümkün.

Fakat buna rağmen dönemin tüm devrimci akımları DİSK'e egemen politikayı reformist-sınıf işbirlikçisi olarak nitelemekteydiler ve kuşkusuz bunda haklılardı da. Zira DİSK, kendisine egemen revizyonist-reformist akımlar nedeniyle, sınıfın kısmi talepleri uğruna mücadelesini genel devrimci iktidar mücadelesine bağlayan bir politik konumdan yoksun olduğu gibi, bu devrimci perspektife karşı revizyonist-reformist odakların elinde bir kalkandı da. Reformist-sınıf işbirlikçisi ithamı, DİSK'in sendikal tutumundan çok politik konumuna yöneltmişti.

Konumuz DİSK olmadığı için sözü kısa kesmek zorundayız. Şuraya gelmek istiyoruz. 12 Eylül, revizyonist-reformist politikaların egemenliğinde içten içe çürüyen ve kan kaybeden DİSK'e öldürücü bir darbe vurdu, eski DİSK'i tarihe gömdü. DİSK'in bu akibete uğradığı yıllar, aynı zamanda, işçi sınıfının ağır bir sömürüye tabi tutulduğu ve zaten yasal planda çok sınırlı olan bir dizi demokratik hakkının da gaspedildiği yıllar oldu. Bunun işçi sınıfında biriktirdiği hoşnutsuzluk ve hoşnutsuzluğun kendisini '80'li yılların ikinci yarısından itibaren ortaya koyması, sınıf hareketindeki gelişme, '89 Baharı ve '90 yılının direnişleri, tüm bunlar bilinmektedir.

Bu gelişmede en dikkate değer olgulardan biri, hareketin tümüyle tabandan gelmesi, taban dinamizminin sınıf hareketine yol açmasıdır. Bu gelişme, 12 Eylül dönemini kaba bir ihanet içinde geçirmiş, sermayenin sınıfa yönelttiği saldırıya seyirci kalmış, bunun da ötesinde, cunta hükümetlerinde yer alarak bizzat desteklemiş Türk-İş bürokrasisinde de, elbette yankı bulacaktı. Bürokratlar işçi sınıfının bazı ekonomik ve demokratik istemlerini seslendirmek, işçi sınıfının bu doğrultuda gösterdiği eylemliliği gönülsüzce ve ikiyüzlüce sahiplenmek zorunda kaldılar.

Doğal olarak bu etki, tabana daha yakın olan ve yönetici olmanın ayrıcalıklarından daha az yararlanan sendika alt kademelerinde daha büyük oldu. Sendika kongrelerinde bu yönetimler bir ölçüde değişti, sınıfın hak istemlerine karşı daha duyarlı olan ya da öyle görünen unsurlar yer yer yönetimlere geldiler.

Sendika şube platformları sınıf hareketindeki bu gelişmenin “yan ürünleri” oldular. Onlar sınıf hareketindeki gelişmenin kendisinden doğmadılar. Yalnızca, sınıf tabanındaki büyük hoşnutsuzluk ve mücadele isteği karşısında, alt kademe sendika bürokratlarının kendine çeki düzen vermek ihtiyacının ifadesi oldular. Sınıf hareketinin önünde değillerdi, arkasından geldiler. Onun ekonomik ve kısmi hak taleplerinin sözcüsü olmaya, bunu kendileri için bir sendikal politika platformu yapmaya çalıştılar. Dolayısıyla onların sınıf hareketine önderlik değil, deyim uygunsu bu hareketin üzerine oturmaktı. DİSK’in ‘70’li yıllardaki yükseliş süreci içindeki konumu da buydu. Ne var ki DİSK aktifti, lafta kalan eylem çağrılarını yapmakla kalmıyor, bunu bizzat örgütüyor ve yürütüyordu. Örneğin DGM saldırısı gündeme geldiğinde kendi etkinliğindeki sınıf kitlelerini harekete geçiriyordu. 16 Mart öğrenci katliamı gerçekleştiğinde, genel greve gidiyordu. Kitlelerini anti-faşist gösterilere katıyor, bu doğrultuda çaba harcıyordu. Bir kısım demokratik siyasal istemi sınıf kitlelerine mal etmek ve toplumun gündemine sokmak için aktif çaba harcıyordu, vb.

Ya şimdiki sendika şubeler platformu bürokratları ne yaptılar ve ne yapıyorlar? Bunlar Türk-İş merkezindeki hainleri aşan hangi pratik adımı atmışlardır? Hangi eylemi onlara rağmen gündeme getirmiş ve gerçekleştirmişlerdi? Yıllardır varlar, pratik olarak ne yapmıştır bu platformlar? Hangi ciddi politik ve eylemsel çıkışı göstermişlerdir.? Kürt halkı katliamdan geçiriliyor, toplum her türlü demokratik haktan yoksun bırakılmak isteniyor, işkence, cinayet, zulüm kol geziyor, yüzbinlerce işçi sokağa atılıyor, İMF reçeteleri uygulanıyor, işçi sınıfı açlığa ve işsizliğe terk ediliyor vb., vb... İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir gibi temel sanayi kentlerindeki, demek oluyor ki toplumun nabzının

attığı sanayi merkezlerindeki sınıf tabanı üzerine oturan bu platformlar, tüm bunlara karşı ne yapmışlardır? Aradan tam bir yıl geçmiştir, bu bürokratlar İstanbul gibi bir kentte 26 Eylül '93 toplantısından beri bir yeni işçi temsilcileri toplantısını neden gerekli görmemişlerdir? 5 Nisan'dan sonra, 1 Mayıs'tan önce, 20 Temmuz'dan önce ve sonra, böyle toplantılar kesin bir zaruret değil midir? Bu tür toplantılar neden yapılmamıştır ve yapılmıyor? Bu tür toplantılar neden kurumlaştırılmıyor? Genel grev üzerine bunca laf ediliyor da, neden tabanda, fabrika ve işyerlerinde işçi komiteleri, genel grev komiteleri oluşturulmuyor?

Bu sorular çoğaltılabilir. Fakat sendika şube platformlarının gerçekte ne oldukları, ne ifade ettiklerini anlamak, ortaya çıkarmak için bu türden bir kaç sorunun sorulması bile yeterlidir. Sonuç bu platformların pasif ve bürokratik bir reformizmi temsil ettikleridir. Bu halleriyle, sınıf hareketinin önüne örülmüş daha incelikli yeni bir barikattan başka bir şey olmadıklarıdır. Bu platformda yer alan ve platformun "sol" kanadını oluşturan bir kısım sözde "sosyalist" şube başkanının 27 Mart seçimlerinde 2. cumhuriyet programını açık açık savunan SHP adayı Zülfü Livaneli için kamuoyuna yönelik açık destek çağrısı yaptığını hatırlatmak, belki de çok şey söylemekten daha açıklayıcıdır.

Fakat liberal kuyrukçularımızda liberal yanlısalarını yaratan Türkiye'nin bugünkü kendine özgü koşullarıdır. Sermaye düzeninin çözümsüz sorunları ve yaşamakta olduğu yapısal kriz ortamında, mevcut merkezi sendika bürokrasisi sınıfın iktisadi ve kısmi demokratik istemlerine bile sahip çıkamamaktadır. Böyle olunca, bu dar ve sınırlı istemlere belli bir biçimde sahip çıkanlar, böyle bir mücadeleden yana olanlar ya da öyle görünenler, liberal kuyrukçular için "namuslu ve dürüst", "dinamik ve mücadeleci", "sınıftan yana ve sınıf kaygusu güden" sendikacılar payelerini rahatlıkla kazanabiliyorlar. Oysa böyle bir mücadele platformu, her yerde ve her zaman burjuva reformist sendikacılığın ve onun politik alandaki izdüşümü olan liberal işçi politikacılığının gerçek zeminidir. Bu reformist platform hain sendika merkezleri karşısında işçi sınıfının seçeneği olmak bir yana,

sınıf hareketinin devrimci gelişmesi önünde yeni bir engeldir. Böyle bir platformu desteklemek, sarı sendikacılık karşısında pembe sendikacılığı, burjuva gericiliği karşısında burjuva reformizmini desteklemektir.

Fakat hemen ekleyelim ki, alt kademe sendika bürokratlarına bu payeleri bu kadar kolay verenlerin tutumu basit bir liberal yanılısına değildir. Bu gerçekte böylelerinin son yıllarda ulaştığı yeni konumun sınıf hareketine yaklaşımda ortaya çıkan doğal bir yansımasıdır. '80 öncesinde devrimci-demokratlar. Şimdi devrimcilik aşınıp eridi, geriye yalnızca demokrasi, yani o kaba burjuva demokratik ufuk kaldı. Burjuva ya da küçük-burjuva demokratizminin sınıf hareketi alanındaki yansıması ise her zaman ekonomizm, kendiliğindenciliğin kutsanması, liberal bir işçi politikacılığı olmuştur.

İşçi sınıfı hareketinin kendini az çok göstermeye başladığı her burjuva toplumda, sınıfın dar iktisadi istemleri ve bunlarla bağlantılı demokratik siyasal istemleri üzerine oturan burjuva liberal bir işçi politikası için uygun bir zemin var demektir. Bu temele dayalı bir mücadele genellikle işçi sınıfının kendiliğinden gelişimi ile oluşur ve Lenin'in trade-unionculuk olarak ifade ettiği bir sendikalizmde ifade bulur. Trade-unionculuk burjuva anlamda politikleşmiş bir işçi hareketini anlatır. "Sendikacılık (trade-unionizm), kimilerinin sandığı gibi, 'siyaseti' tümüyle dışlamaz. Sendikalar her zaman bazı siyasal (ama sosyal-demokrat olmayan) ajitasyon ve mücadele yürütmüşlerdir" (Lenin, *Ne Yapmalı?*). Çoğu kere sınıf hareketinin ilk politizasyonu böyle gerçekleşmiştir. Türkiye işçi sınıfı hareketi tarihinde DİSK'in oynadığı olumlu rol de budur.

İlk ifadesini reformist bir sendikalizmde bulsa da, bu, bu politik zeminin salt sendikalar tarafından tutulduğu anlamına gelmez. Tersine bu zemin üzerine politika yapan burjuva ya da küçük-burjuva politik akımlar her ülkenin kendine özgü tarihsel koşulları içinde ve kendine özgü bir biçimde oluşur ve bunlar zaman içinde reformist sendikacılık akımı ile buluşurlar. Bu reformizm ile reformist sendikacılıkta ifade bulan bir sınıf

hareketinin buluşup birleşmesidir. Reformist politik partiler bu buluşmanın temsilcisi ve taşıyıcısıdır. Reformist politik akım ya da parti, kendiliğinden gelişmenin sınıf hareketinde yarattığı sınırlı ufku bir program haline getirir, bunun üzerine oturur ve sınıf hareketini bu çerçevenin içinde kötürümleştirir. İşçi sınıfı, burjuva politik akımların dümen suyunda, kendi bağımsız devrimci sınıf kimliğinden ve tutumundan yoksun kalır.

İngiltere’de İşçi Partisi sendikalizmden doğdu. Bir çok Avrupa ülkesinde başlangıçta sosyalist bir çizgiyi temsil eden partiler sonradan yozlaşarak ya da ondaki geriliğe boyun eğerek burjuva reformist işçi partileri haline geldiler. Sonradan benzer bir evrimi revizyonist çizgiye kayan komünist partileri yaşadı. Bütün bu partilerin politik çizgisinin özü ve esası, sınıfın düzen içi kısmi çıkarları ile burjuva düzenin genel çıkarlarını bağdaştırmaktan oluşmaktadır. Bunun artık olanaksızlaştığı koşullar (emperyalist savaş, kapitalizmin krizi, faşizm, vb.) bu parti ve akımların çöküntüsünü de beraberinde getirmiştir genellikle.

Sınıf hareketi böylesi süreçleri Türkiye’de yaşamıştır. ‘60’lı yıllarda, liberal bir işçi politikası izleyen TİP’in burjuva sendikacılık hareketinden (Türk-İş) doğması, sonra bir başka çizgide DİSK’le buluşması yaşandı. ‘70’li yıllarda DİSK (başta TKP) revizyonist akımların sosyal-reformizmiyle içiçe geçti. Ardından ikisi birden burjuva reformist CHP’nin eklentisi haline geldiler.

Bu bizi tartışmamız bakımından canalcı olan soruna getiriyor. 12 Eylül’den itibaren eski DİSK artık yoktur. Kısmi istemler uğruna mücadele üzerine oturan eski sosyal-reformist akımlar iflas etti ve ‘80’li yıllarda çöktü. Oysa ‘80’li yılların ikinci yarısından itibaren işçi sınıfının ekonomik ve kısmi demokratik istemlere dayalı bir kendiliğinden hareketi oluştu ve dalgalı bir seyir içinde sürekli gelişti. Tam da bu koşullarda, DİSK’in ve liberal bir işçi politikası izleyen sosyal-reformist akımların yokluğu, liberal işçi politikacılığı alanında temelli bir boşluk demektir. Doğa gibi toplumun da boşluğu uzun süreli kaldıramadığı herkesçe bilindiğine göre, soru şudur: Bu boşluk ‘80’li yılların ikinci yarısından itibaren ve bugün, sendikal planda ve politik planda,

nasıl ve kimler tarafından doldurulmaktadır ya da doldurulmaya çalışılmaktadır?

Yanıtı için sözü uzatmıyoruz. Bu boşluğun sendikal planda adayı sendika şube platformları, politik planda adayları SP (bugün İP) ve TDKP oldular. İkinciler, politik platformu tutanlar, birincileri, yani şube platformlarını, çoktan kabul ettiler. Hararetle ve neredeyse koşulsuz olarak sürekli destekliyorlar. Boşluğu tek başlarına doldurabilmek için de kendi aralarında adı konmamış bir sıkı rekabet içinde bulunuyorlar. (Nesnel yakınlaşma ve öznel çekişme!). Fakat birinciler, yani sendika şube platformları, hem ikincilerin verdiği karşılıksız sendikal ve politik destekten en iyi biçimde yararlanıyorlar. Fakat hem de, onların kendilerine muhtaç olmanın da ötesinde mahkum olduklarını gördükçe, henüz naz ediyor, gönüllü destekçilerine çoğu kere burun kıvırıyorlar. Arada bu politik muhatapları tersliyorlar bile. (İstanbul Sendikalar Şube Platformu'nun yukarıda andığımız 26 Ağustos 1993 tarihli açıklaması hatırlansın).

Ne var ki bu gerek İP gerekse TDKP'nin, tam da sendika alt kademeleriyle bu sorunlu ilişkilerinden güç alarak, sınıf hareketiyle "tarihsel buluşma"yı artık gerçekleştirdikleri konusunda bizi temin etmelerine engel değil. Bu konudaki iddialarıyla bugün işi adeta çığırkanlığa vardırırmış bulunuyorlar. Biz burada, herbirinin bu "tarihsel buluşma" iddialarına, kendilerinin birer "tarihsel" açıklamasından örnekler vermekle yetineceğiz.

TDKP'yle başlıyoruz. Tarihsel açıklamaya tarihsel vesile '93 1 Mayıs eylemleri. TDKP-MK adına eylemlerin ardından yayınlanan "Açıklama ve Çağrı"da, aynen şunlar söyleniyor: "Bu 1 Mayıs eyleminde, işçi sınıfının harekete geçen, politik eğilimlerini açıkça ortaya koyan kesimleri, sadece İstanbul'da değil, bütün ülkede, Türk-İş bürokrasisi başta olmak üzere, sınıf dışı reformist ve "sosyalist" grupları bir kenara itmiş, büyük ölçüde partimizin sloganları, pankartları ve örgütleri etrafında toplanmıştır. Görülmüştür ki, işçi sınıfı içinde partimizden ve örgütlerinden başka herhangi bir kayda değer bir devrimci politik akım ve örgüt yoktur." (Ö. Dünyası, sayı:56, Haziran '93, s.28)

Evet, yanlış okumadınız, aynen böyle! Ne var ki biz, 12 Eylül'ün hemen öncesinde "partimizin iktidar adayı" haline geldiğini de bildiğimiz için, bulutların üzerinden yapılan bu temaşalara fazlasıyla alışkınız. Bir de acı gerçekleri ortaya çıkaran şu 12 Eylül'ler ya da 20 Temmuzlar olmasa!

Sıra şimdi de İP'de. O tarihsel açıklamasını bir başka tarihi güne, bu yılın 9 Nisan'ında gerçekleşen Zonguldak mitingi sonrasına denk getirdi. 10 Nisan tarihli Parti Meclisi Bildirisi, "9 Nisan'daki Zonguldak İşçi Mitinginde bir tek İşçi Partisi vardı" diyor. Bunun ne anlama geldiğini görmek için Parti Meclisi tutanaklarına bakalım: "Bugün, Türkiye'de ilk kez işçi hareketi burjuva partilerinin tümüne karşı tavır aldı. Bu çok önemli bir gelişmedir. Zonguldak mitinginde bir tek parti vardı: İşçi Partisi. Biz 80 bin oy aldık ama işçi eyleminde birinci partiydik. Türkiye başka bir döneme girdi. Karabük'te, Zonguldak'ta, İzmit'te, işçi mücadelelerinde bizim partimiz var. ...1970 yılından beri bütün kitlesel eylemlerde, mitinglerde varolan dışımızdaki sosyalist sol ilk defa Zonguldak mitinginde yoktu. Bu olgu sosyalizm adına yola çıkacak insanların yöneleceği adresin netleşmesi bakımından çok önemlidir. (Teori, sayı: 53, Mayıs '94, s. 3, 42, 46)

Yalnızca liberal işçi politikacılığında değil, yalnızca sendikal bürokrasiye kuyrukçulukta ve avukatlıkta da değil, yalana dayalı bir propaganda çığırıklığında bile birbirlerine ne kadar çok benziyorlar!

Şubeler platformuna methiye!

Sendika şube platformlarına liberal kuyrukçular tarafından düzölmüş övgülerin bunca örneği verildikten sonra bir de sorunu böyle ara başlık konusu etmek şaşırtıcı görünebilir. Bizi buna iten, böyle bir sorunun ele alındığı bir tartışmada TDKP Merkez Yayın Organı *Devrimin Sesi*'nin temel bir yazısındaki değerlendirmelerin atlanamayacağı inancıdır. Bu gerçekten sorunu eksik bırakmak olurdu. Uzun boylu söz söylemeye gerektirmeyecek

açıklıktaki bu yazıdan belli pasajlar aktarmakla yetineceğiz büyük ölçüde.

Yazı *Devrimin Sesi*'nin 16-31 Ağustos 1993 tarihli 165. sayısında yayınlandı. Çok önemli görülmüş olmalı ki, *Özgürlük Dünyası*'nın Eylül '93 tarihli 59. sayısında yeniden yayınlandı. Yazının hareket noktası Türk-İş merkez yönetiminin o günlerde imzaladığı satış sözleşmeleri. Fakat asıl içeriği ve gerçek amacı, Türk-İş merkez yönetimine karşı sendika alt kademelerini işçi sınıfına umut bağlayabileceği yeni bir sendikal mihrak olarak sunmak, yani işçi sınıfı saflarında alt kademe sendika bürokratları hakkında reformist hayaller yaymak. Bunun nasıl yapıldığı, şiiresel bir methiye içinde nasıl kendinden geçildiği gerçekten görülmeye değer.

Başlıyoruz. Sendika merkezlerini suçlayan kısa bir girişin ardından "O Halde Ne Yapılmalıdır?" ara başlığı geliyor ve bu başlık altında şunlar söyleniyor: " ... 'iş başa düşmüştür', 'umudumuz kendi elerimizdedir'. Dünyanın her yerinde işçi sınıfı mücadelelerinin hergün yeniden kanıtladığı bu şiarın gereğini yerine getirmekten başka bir seçenek yoktur."

"Son yılların mücadeleleri zaten işçi sınıfının ileri kesimlerinin ve önemli bir bölümünün, başlıca işçi merkezlerinde 'kendi geleceğini eline alma'ya yöneltmiş bulunuyor. 'Yerel sendika platformları' bu gerçeğin açık ve somut bir ifadesi olarak, bir kez daha sınıf hareketinin sorumluluklarını doğrudan üstlenme göreviyle karşı karşıya gelmiş bulunmaktadır. ... İşçi hareketinin umut bağlayabileceği başkaca bir sendikal mihrak da yoktur."

Uzunca bir başka arabaşlığı ise şu sözler izliyor: "Yerel sendikal platformlar, gerek ortaya çıkışları itibarıyla, gerekse gelişme ve yaygınlaşma sürecinde, burjuva sendikacılığının dayandığı temelleri sarsan özellikleri geliştirme eğilimine sahip oldular. ... Yerel sendikal platformlar, mevcut sendika merkezlerinin tümüne rağmen bir mücadele ve birlik alternatifi olarak ortaya çıktılar. Ortaya çıkışlarından itibaren, bağlı buldukları konfederasyondan ve işkolundan bağımsız olarak, ortak sınıf çıkarlarının dayattığı bir sorumluluğu temsil ettiler ve giderek

belirgin bir şekilde, temsilcilere, fabrika ve işletmelerdeki ileri işçilere dayanma eğilimi içinde oldular. ... Başlangıçta 1 Mayıslar'da, bugün ise giderek sınıfın ortak çıkarlarının gündeme geldiği her durumda, düzen sınırlarına mahkum olmayan, diktatörlüğün saldırılarını püskürtebilecek taleplere sahiplenme, bunları mücadelenin hedefi haline getirme eğilimini temsil ettiler.”

Okura saygı yeterince açık bu sözleri değerlendirmeye kalkmaktan bizi alıkoymaktadır. Yalnızca bir kaç noktayı eklemekle yetiniyoruz. Birincisi, bu yazı, TDKP-MK'nın sınıfın öncüsüyle “tarihi buluşma”nın nihayet gerçekleştiğine dair tarihi açıklamasından bir kaç ay sonra yayınlandı. Böylece açıklamada sözü edilen “sınıf öncüsü”nün mahiyeti hakkında *Devrimin Sesi*'ndeki bu yazı sayesinde daha somut bir fikir edinmiş oluyoruz.

İkincisi, bu yazı tam da İstanbul Sendika Şubeleri Platformu'nun 26 Ağustos 1993 tarihli açıklamasıyla aynı günlere denk geldi. Bize, işçi sınıfının “kendi geleceğini kendi eline alması”nın “açık ve somut bir ifadesi”; “burjuva sendikacılığının dayandığı temelleri sarsan özellikler”in taşıyıcısı; “ortak sınıf çıkarlarının dayandığı bir sorumluluğun” sahibi; “sınıfın ortak çıkarlarının gündeme geldiği her durumda, düzen sınırlarını” aşan, bir mücadelenin temsilcisi olarak sunulan sendika şube platformlarının bu en gelişmiş, İstanbul Sendika Şubeleri Platformu, kendisine yakıştırılan ve kuşkusuz sosyalist sınıf bilinci ve konumunun ifadesi sayılması gereken tüm bu nitelermeleri, elbette D. Sesi'ndeki yazıdan tümüyle habersiz olarak net bir açıklamayla adeta tekzip etti. İdeolojik politik angajmanlar içinde bulunmadığını, böyle hedefler gütmeyeceğini ve gütmeyeceğini net bir biçimde ilan etti. Tam da aynı günlerde. Rastlantının kötü cilvesi!

Üçüncüsü, Ağustos'ta sendika şube platformlarını sınıf bilincinin cisimleşmiş ifadesi sayanlar, İstanbul Sendika Şubeleri Platformunun bu açıklamasının ardından, oturup bu sözde sınıf bilinçli öncülere “Sendika-Siyaset İlişkisi ve Siyasetsiz Sendika” olamayacağı üzerine sınıf bilincinin abc'sini öğretmeye kalktılar. Fakat buna şu bitiş sözlerini eklemeyi de ihmal etmediler: “İçinde

bulduğumuz dönemde Türkiye işçi sınıfı hareketini ileriye taşıyacak merkezler buralar (şube platformları-*Ekim*) olacaktır.” (Ö. *Dünyası*, sayı: 60, Ekim ‘93)

Demiştik ya, yeni liberallerimiz ne kadar ağlayıp sızlasalar da sendika alt kademelerini tutan bürokratlara muhtaç ve mahkumdurlar. Adamlar diyorlar ki, biz pek de bir şey değiliz, bizi abartmayın, bize olmadık şeyler yakıştırmayın. Berikiler dönüp, ne münasebet, siz herşeysiniz, bugünkü koşullarda Türkiye işçi sınıfının tek umudusunuz diyorlar. Traji-komedi dediğimiz oyun işte budur! Yeni liberallerin sınıf hareketi karşısında oynadığı gerici rol de, tam da bu tutumda ifade buluyor. Sözümona sendika merkezlerinin işçi sınıfına ihanetini teşhir eden bir yazı, bu durumda sınıfa devrimci bir çıkış yolu göstereceğine, dönüp sendika ara kademelerini ona yeni ve üstelik biricik umut olarak sunabiliyor.

Gelinen aşama: Sendika bürokratlarına muhafızlık

Gerek İP, gerekse TDKP 20 Temmuz eyleminin gerçekleşmesinde kendilerine atfettikleri rollerle de birbirlerine çok benziyorlar. İP eylem sonrasındaki açıklamasında “İşçi Partisi”-nin genel eylemin hazırlanmasında ve uygulanmasında etkin bir rol oynadığını” vurguladı (*Aydınlık*, 23 Temmuz ‘94). TDKP ise, 20 Temmuz’un gündeme gelme onurunu şubeler platformuna atfettikten sonra, hemen ardından bunu onlarla paylaşmayı da ihmal etmedi: “Kuşkusuz devrimci komünistlerin, bu uğurda devreye sokmasının etkisi, önemli bir rol oynadı” (*D. Sesi*, Temmuz ‘94).

Fakat onlar yalnızca birbirlerine paralel olarak sendika bürokrasisinin başarılarını paylaşmakla kalmıyorlar, sendika bürokratlarına yönelen devrimci tepkiyi de birbirlerine paralel olarak göğüslüyorlar. İP’in bu konudaki tutumu hem yeni değil ve hem de şaşırtıcı değil. Fakat TDKP için bu gerçekten yeni bir aşama. Ne var ki sendika bürokratlarına avukatlık yapanların

gide gide işi muhafızlığa vardırmalarına da şaşmamak gerekir.

Aydınlık'ta 20 Temmuz'un hemen ardından İP adına yayınlanan tek yorum yazısı "Başbozukluğa Önlem" başlığı taşıyordu. Başlık yazının tüm içeriğini veriyor. Eylem alanlarında devrimcilerin sendika bürokratlarına yönelen tepkisi "başbozukluk" oluyor, sendika bürokratları buna karşı "önlem" almaya çağrılıyor ve bu konuda İP'in sendika bürokratlarına militan desteği vaadediliyor. İP'e göre eylem için çalışan, kitleyi meydanlara taşıyan "sendika önderleri", bunun sonuçlarından yararlanmaya kalkanlar ise "başbozuk" devrimci gruplar. Bu arada, sendika bürokratlarını hedefleyen sloganların "basit bir cehalet sorunu" olmadığını, bunun "bilinçli bir hakim sınıf taktiği" dolayısıyla provokasyon olduğu, güdülen amacın ise kitleleri eylemden soğutmak olduğu belirtiliyor. Özetle devrimciler provokatör sayılıyor ve önlem çağrısı yapılıyor. Konuya bir sonraki sayının başyazısında devam ediliyor: "Bazı gruplar, işçi mitinglerinde sendikacı yuhalamayı merkezi görev haline getirdiler. Sendikacıları baş düşman alan tutum fiilen sermayenin yanındadır". Buna, zaten 12 Eylül generallerinin de sendikacılara saldırılarını "sendika ağaları" diye sürdürdükleri, bugün ise sermayenin aynı şeyi yaptığı ekleniyor (30 Temmuz '94). Bu gerici demagoglar, ufak bir hile ile, sermayenin sendikal örgütlenmeye yönelen saldırısını böylece sendika bürokratlarına yönelmiş göstererek onlara arka çıkıyorlar.

TDKP ise 20 Temmuz'la bağlantılı olarak aynı soruna yine *D. Sesi*'nin 179. sayısında değiniyor. Kuşkusuz biraz daha dikkatli ve ölçülü davranıyor. Ne var ki "provokasyon" ithamı dışında sonuç özünde pek de farklı değil.

Rahatsızlık tahmin edilebileceği gibi "Kahrolsun sendika ağaları!" sloganına karşı: "Elbette işçi sınıfı sendikaların başına çöreklenmiş sendikal bürokrasiye öfke doluydu; ama her sendikacının da 'ağa' olmadığı bilinmeliydi." Bunu şu kibirli sözler izliyor: "Gösterilerde, üç beş kişiyle sınırlı kalan bu grupçuklar, alanlarda kimin sayesinde bulduklarını göremeyecek kadar kör; komünistlere, sınıftan yana sendikacılara karşı slogan

atacak kadar, kendini bilmez ve şaşkındırlar”.

İP'in açıklamasında yeralan fakat buraya aktaramadığımız bir pasajda söylenenlerle neredeyse tıpatıp aynıdır bu sözler. Tek fark, İP'in “İP ve sendika önderleri” dediği yerde TDKP'nin “komünistler ve sınıftan yana sendikacılar” demesinden ibarettir.

Ekim, sayı:105

15 Eylül '94

"Zayıf ya da güçlü, başarılı yada başarısız, tekil ya da genel, az çok ciddi kitle eylemi önemli deneyimler çıkarır ortaya. Onları değerlendirmek, sonrası için dersler çıkarmak, gelecekteki mücadelenin başarısı için temel bir önkoşuldur. Hatta denilebilir ki bir mücadele süreci içindeki tek tek çarpışmaların en temel yönü sonrasına ne bıraktığıdır. 20 Temmuz söz konusu olduğunda bu basit gerçekler daha açık bir anlam kazanmaktadır. Zira 20 Temmuz'a eşlik eden ve genel kabul gören mücadele şiarında vurgu açıkça sonraki sürecedir. Fakat tam da bu nedenle 20 Temmuz, yani "başlangıç"ın kendisi çok özel bir önem taşıyor demektir. Zira "başlangıç" sonraki mücadele süreci için bir çıkış noktasıdır. Ondan başlayarak, onun gösterdiklerinden ve kazanımlarından hareketle mücadele sürdürülecektir. Peki o halde 20 Temmuz ne göstermiştir? Çeşitli alanlarda ya da cephelerde başarı ve olumluluklar ile zaaf ve zayıflıklar nelerdir?

(...)

20 Temmuzlar'dan öğrenmeden, bu tür eylemlerden gerekli dersleri çıkarılmadan, bu dersleri sınıf hareketine maalemele çalışmadan, genel grev çağrılarını sürdürmenin bir anlamı ve ciddiyeti olabilir mi?"

Ekim, sayı:104

"20 Temmuz dersleri"nden